

poradnik beneficjenta

Fundusze unijne dla oświaty:

Kształcenie dorosłych

Warszawa, listopad 2009

Wydawca:

Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
ul. Wspólna 2/4, 00-926 Warszawa
www.mrr.gov.pl
www.funduszeuropejskie.gov.pl

ISBN: 978-83-7610-157-6

Autor:

Irena Wolińska

Współpraca:

Adriana Niedoszewska
Elżbieta Pilch
Piotr Stronkowski

Redakcja merytoryczna:

Ministerstwo Edukacji Narodowej
Departament Funduszy Strukturalnych
al. J. Ch. Szucha 25, 00-918 Warszawa
tel. +48 22 34 74 881, fax +48 22 34 74 883
sekretariatdfs@men.gov.pl
www.efs.men.gov.pl

NARODOWA
STRATEGIA SPÓJNOŚCI

MINISTERSTWO
ROZWOJU
REGIONALNEGO

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Spis treści

1	Wstęp	strona 5
2	Diagnoza kształcenia ustawicznego w Polsce	strona 6
3	Możliwości rozwiązywania problemów poprzez realizację projektów	strona 15
4	Projekty jako sposób rozwiązywania problemów	strona 30
5	Specyficzne wymagania i możliwości związane z poszczególnymi źródłami finansowania	strona 39
6	Przykład wykorzystania różnych źródeł dla wzmocnienia oferty edukacyjnej	strona 51
7	Przydatne adresy	strona 53

1. Wstęp

Niniejszy poradnik ma na celu przedstawienie podstawowych informacji o możliwościach finansowania przedsięwzięć z zakresu kształcenia ustawicznego. Skierowany jest do wszystkich osób pracujących w sektorze kształcenia ustawicznego i poszukujących możliwości sfinansowania swoich pomysłów.

Ponieważ poradnik jest adresowany do osób, które zajmują się lub chcą się zająć pozyskiwaniem funduszy na oświatę, zaproponowano układ odpowiadający logice pracy nad projektem – niezależnie od obszaru, w ramach którego może zostać zrealizowany. Poradnik prowadzi Czytelnika przez wszystkie etapy procesu przygotowania projektu.

Na początku zamieszczono podstawowe informacje o kształceniu ustawicznym, wskazując najważniejsze problemy i wyzwania, a tym samym pokazując, w jaki sposób można podejść do określenia problemu, którego rozwiązaniu będzie służył projekt. Następnie omówione zostały cele poszczególnych programów, w ramach których przewidziano wspieranie kształcenia ustawicznego. Jeżeli program podejmuje nasz problem, wówczas możemy starać się o pozyskanie środków na konkretny projekt. Jak się do tego zabrać, wyjaśniamy w kolejnym rozdziale, w którym omówione zostały zasady przygotowania projektu, ze wskazaniem najważniejszych, kluczowych elementów. Zwrócenie uwagi na każde z zagadnień poruszanych w tym rozdziale zdecydowanie zwiększa szanse powodzenia naszego przedsięwzięcia.

Przygotowując projekt, należy zwrócić baczną uwagę na szczegółowe wymagania dotyczące realizacji projektu w ramach każdego z programów, a w szczególności: zasady składania wniosków, zasady rozliczania wydatków, zasady finansowania projektów itd. Zbagatelizowanie tych zagadnień może utrudnić lub wręcz uniemożliwić realizację projektu. Najważniejsze wymagania w ramach poszczególnych programów zostały zawarte w rozdziale czwartym.

W ostatniej części poradnika zostały zaprezentowane przykłady realizowanych projektów. Zakładamy, że przyjęta formuła poradnika/przewodnika najlepiej zobrazuje główne elementy procesu przygotowywania i wdrażania projektów, łatwo ją również uzupełnić, odwołując się do dokumentów, w których poszczególne zagadnienia opisano w sposób szczegółowy.

2. Diagnoza kształcenia ustawicznego w Polsce

Nie ma jednej definicji kształcenia ustawicznego. Termin ten używany jest zamiennie z określeniami: kształcenie permanentne, kształcenie nieustające, oświata ustawiczna, kształcenie przez całe życie (*LLL – lifelong learning*). Obejmuje proces podnoszenia umiejętności i kwalifikacji ogólnych i zawodowych osób dorosłych, trwający, jak sama nazwa wskazuje, przez całe życie. Realizowane jest w systemie instytucjonalnym, ale organizowanym poza formalnym systemem edukacji, poprzez szkolenia, kursy, konferencje i seminaria. Do kształcenia ustawicznego należy również tzw. kształcenie nieformalne, czyli tzw. samokształcenie, podejmowane indywidualnie (nieinstytucjonalnie) w sposób świadomy lub nieświadomy. Trzecim elementem kształcenia ustawicznego jest kształcenie instytucjonalne, formalne, organizowane w szkołach dla dorosłych i związane z uzyskiwaniem kwalifikacji powszechnie uznawanych w danym systemie prawnym.

W metodyce zarządzania cyklem życia projektu (PCM), której stosowanie poleca Komisja Europejska, i która stała się podstawą do opracowania nowego wniosku o dofinansowanie w ramach PO KL, położono szczególnie nacisk na etap przygotowania projektu. Na podkreślenie zasługuje wyróżnienie w tej metodyce aż trzech (z sześciu) faz, w których z różnym stopniem szczegółowości dąży się do rozpoznania i zwerifikowania problemu.

Po pierwsze: **w fazie programowania formułuje się programy, plany, strategie**, których obowiązkowym elementem jest diagnoza uzasadniająca obrany kierunek działania. Możemy, a nawet powinniśmy w pierwszej kolejności zapoznać się z analizą leżącą u podstaw powstania programu, w ramach którego chcemy zgłosić do dofinansowania swój projekt.

Po drugie: **w fazie identyfikacji przeprowadza się analizy, dzięki którym przygotowujący projekt dochodzą do natury problemu**, poszukują informacji potwierdzających jego rzeczywiste istnienie i naturę oraz w jaki sposób dany problem jest postrzegany przez interesariuszy. W tej fazie na bazie zidentyfikowanych problemów i ich przyczyn formułuje się cele i zadania do realizacji.

Wreszcie, po trzeciej: **w fazie formułowania następuje planowanie działań projektu i zasobów potrzebnych do realizacji** jego celów, określa się również m.in. wskaźniki, założenia i zagrożenia realizacji projektu. Jednak elementem kluczowym dla każdego projektu, nie tylko w tej metodyce projektowej, jest właściwe, rzetelne i dokładne określenie potrzeby lub problemu takim, jakim on jest (być może nie jest on takim, jak się nam wydaje). Trzeba przy tym pamiętać, że owe „rozpoznanie” musi być ściśle związane z obszarem, którego projekt dotyczy (terytorium kraju, województwa, powiatu, gminy, ale również kilku powiatów, kilku gmin czy czasem pojedynczej miej-

sowości). Skoro zaś ma to być rzetelne rozpoznanie, wymaga solidnych podstaw, a nie działania „na nosa” lub w oparciu o powszechnie znane „oczywistości”.

Memorandum dotyczące kształcenia ustawicznego – Komisja Wspólnot Europejskich Bruksela, 30 października 2000 r.

„W społeczeństwie opartym na wiedzy wiele zależy od samych ludzi. Najbardziej liczy się zdolność człowieka do efektywnego i rozsądnego wytwarzania oraz korzystania z wiedzy w obliczu ciągłych zmian. Aby w pełni rozwinąć tę umiejętność, ludzie powinni chcieć i być w stanie wziąć swoje życie we własne ręce – krótko mówiąc, stać się aktywnymi obywatelami. Edukacja i szkolenie trwające przez całe życie to najlepszy sposób, by sprostać wyzwaniom przynoszonym przez zmiany”.

Przy uzasadnianiu projektów związanych z kształceniem ustawicznym sytuacja jest trudna. Choć tematykę podejmują chociażby takie instytucje jak Główny Urząd Statystyczny, badania i raporty z tego zakresu nie są realizowane systematycznie i najczęściej mają charakter badań ogólnopolskich, których wyników nie można wykorzystać na poziomie wdrażania projektu (województwo, powiat, gmina). Stąd są one mało przydatne dla opracowania zestawu zadań i zasobów pozwalających na zaspokojenie potrzeby lub zniwelowanie (zlikwidowanie) problemu. Można się nimi jednak posłużyć do zobrazowania ogólnej sytuacji, przecież najczęściej właśnie na danych zbieranych przez GUS opierają się obowiązkowe dla każdego programu analizy (stąd warto również zapoznać się z zawartością Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, gdyż zawarta tam diagnoza pełni tę samą funkcję dla Programu co uzasadnienie w przypadku realizacji pojedynczego projektu). Co na to GUS? Opublikowane w lutym 2009 roku badanie „Kształcenie dorosłych” umożliwiło rozpoznanie kluczowych kwestii problemowych w dziedzinie kształcenia ustawicznego i podejmowania różnego rodzaju aktywności edukacyjnej przez osoby dorosłe¹. Jedyne co trzecia osoba z przebadanej populacji (35,8%) podjęła lub kontynuowała w badanym okresie jakąkolwiek formę aktywności edukacyjnej. 5,5% osób w wieku 25–64 lat uczestniczyło w kształceniu formalnym (zorganizowanym), a 18,6% badanych dokształcało się na kursach i szkoleniach. Zdecydowana największa grupa przebadanych osób zadeklarowała, że uczestniczyła w kształceniu nieformalnym (25,4%). Ponad 64% badanych nie uczestniczyło w żadnych formach kształcenia.

¹ Badanie dotyczy osób w wieku 25–64 lat i obejmuje takie działania edukacyjne jak kształcenie formalne, pozaformalne i nieformalne. Kształcenie formalne zostało zdefiniowane jako kształcenie w systemie szkolnym na każdym jego poziomie aż do studiów wyższych i doktoranckich; jest więc ściśle związane z regularną formą nauki; cechą charakterystyczną jest oparcie procesu edukacyjnego na standardach przyjętych w systemie oświaty i wychowania oraz szkolnictwa wyższego; jego celem jest uzyskanie kwalifikacji potwierdzonych świadectwem, zaświadczeniem o ukończeniu szkoły, dyplomem lub certyfikatem. Kształcenie pozaformalne obejmuje wszelkie działania edukacyjne, które nie odpowiadają definicji edukacji szkolnej; nie powoduje ono zmiany w poziomie wykształcenia, a prowadzone jest najczęściej w formie szkoleń, kursów, instruktaży, seminariów, konferencji lub wykładów; prowadzi zazwyczaj do rozwoju, poszerzenia i zdobywania umiejętności w różnych dziedzinach życia, w tym również zawodowego (analizowano uczestnictwo w tych formach w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie). Kształcenie nieformalne to po prostu samokształcenie. Dane wykorzystane w niniejszej diagnozie pochodzą przede wszystkim ze strony internetowej www.stat.gov.pl.

Deklaracja Kopenhaska – Deklaracja Europejskich Ministrów ds. Kształcenia Zawodowego i Szkoleń oraz Komisji Europejskiej, uzgodniona w Kopenhadze w dniach 29–30 listopada 2002 r., w sprawie zwiększonej współpracy europejskiej w dziedzinie kształcenia zawodowego i szkoleń:

„Strategie kształcenia ustawicznego oraz mobilności mają zasadnicze znaczenie dla promocji zwiększania zatrudnienia, aktywnego obywatelstwa, zwalczania zjawiska marginalizacji społecznej i rozwoju osobistego. Głównym wyzwaniem dla europejskich systemów kształcenia zawodowego i szkoleń oraz dla wszystkich zainteresowanych stron jest stworzenie Europy opartej na wiedzy i zapewnienie powszechności dostępu do rynku pracy. Wyzwanie stanowi również konieczność stałego dostosowywania wspomnianych systemów do postępu i zmieniających się potrzeb społeczeństwa.

Szczególnie istotne jest, by kraje wstępujące do Unii od samego początku były traktowane jako partnerzy w przyszłej współpracy w dziedzinie edukacji i szkoleń na poziomie europejskim”.

Przy czym nie zanotowano znaczących różnic pomiędzy kobietami i mężczyznami. Odpowiednio 36,2% i 35,4% kobiet i mężczyzn uczestniczyło w jakiegokolwiek formie edukacji. Znaczne różnice natomiast wystąpiły pomiędzy mieszkańcami miast i wsi. Tylko 25,3% mieszkańców wsi w stosunku do 41,8% mieszkańców miast, kontynuowało edukację w różnych formach. Przy czym co dziesiąty mieszkaniec wsi uczestniczył w kursach i szkoleniach. W przypadku miast z tej formy podnoszenia kwalifikacji korzystał co czwarty mieszkaniec.

Kształcenie ustawiczne – co na to PO KL?

(...) pomimo niewątpliwego wzrostu postrzegania wartości edukacji jako takiej i rosnących aspiracji edukacyjnych wobec dzieci, w dalszym ciągu problemem może być stosunek osób starszych i gorzej wykształconych do podnoszenia własnych kwalifikacji. Rozumieją one konieczność zdobywania wiedzy przez dzieci, ale jak można sądzić z informacji o ich uczestnictwie w kształceniu ustawicznym, w bardzo niewielkiej mierze są skłonne uczyć się same. Brakuje jednoznacznej diagnozy przyczyn takiego stanu.

Na uczestnictwo w edukacji dorosłych istotny wpływ ma również wiek. Potwierdzona została teza, że im starsze osoby, tym rzadziej uczestniczą w różnych formach kształcenia. W przypadku kształcenia formalnego zaledwie 1% badanych z grupy wiekowej 50 lat i więcej. W szkoleniach i kursach w ciągu ostatnich 12 miesięcy uczestniczył tylko co 12 respondent z grupy wiekowej 55–59 lat (8,6%) oraz tylko 13,4% osób w grupie wiekowej 50–54 lat. Dla porównania w grupie wiekowej 25–29 lat – 26,6%. Podobne wskaźniki charakteryzują grupy wiekowe 30–34 lat oraz 35–39 lat. Tak więc zdecydowanie udział w kształceniu pozaformalnym do 40 roku życia jest na zbliżonym poziomie, a niemal połowę wszystkich badanych podejmujących jakiegokolwiek formy kształcenia stanowią osoby poniżej 30 lat.

Kształcenie ustawiczne – co na to PO KL?

(...) wskaźnik uczestniczenia osób dorosłych w procesie uczenia się jest relatywnie niski w porównaniu z innymi krajami OECD. Według GUS w 2005 roku 5,2% osób dorosłych (w wieku 25– 64 lat) uczestniczyło w szkoleniach lub innych formach dokształcania się (...). Co charakterystyczne również dla innych krajów wskaźnik ten jest niewspółmiernie wyższy w przypadku osób legitymujących się wyższym wykształceniem, ale zależność ta w Polsce jest znacznie silniejsza niż w pozostałych krajach. Stosunek uczestnictwa osób z wyższym wykształceniem w porównaniu do osób, które nie uzyskały wykształcenia średniego, wynosi 6:1. Aktywność edukacyjną Polaków determinuje również status na rynku pracy. Osoby pracujące uczestniczą w różnego rodzaju szkoleniach 15 razy częściej od osób nieaktywnych zawodowo.

Spośród wszystkich przebadanych osób podejmujących kształcenie na kursach i szkoleniach 46,4% legitymowało się wykształceniem wyższym, podczas gdy osoby z wykształceniem zawodowym stanowiły zaledwie 8,4% podejmujących działania edukacyjne w ramach kształcenia pozaformalnego. Wiąże się to również z tym, że osoby te zazwyczaj należą również do starszych grup wiekowych. Nałożenie na siebie tych dwóch czynników wpływających na podejmowanie działań edukacyjnych (formalnych, pozaformalnych i nieformalnych), tzn. wieku i wykształcenia, powoduje zagrożenie powstania licznych grup pracowników o niskich kwalifikacjach pracujących na niskopłatnych stanowiskach pracy, które nie wymagają podnoszenia kwalifikacji. Co więcej, jak wynika z badań, aż 79,8% osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym nie uczestniczyło w żadnej formie kształcenia (również samokształcenia). Gorszy wynik zanotowano tylko wśród osób z wykształceniem podstawowym, niepełnym lub bez wykształcenia (niemal 89%). Podczas gdy tylko, a może jednak aż, 26,3% osób z wykształceniem wyższym odpowiedziało, że nie podejmowało żadnej formy edukacji (odpowiednio: 49,1% z wykształceniem policealnym, 62,2% z wykształceniem średnim zawodowym i ogólnokształcącym).

Kształcenie ustawiczne – co na to PO KL?

Przesunięcie zasobów pracy do najbardziej efektywnych działów gospodarki dzięki wprowadzeniu zmian technologicznych i organizacyjnych. Zadaniem Państwa jest ułatwianie przeprowadzania powyższych procesów, m.in. poprzez odpowiednie oddziaływanie na jakość kapitału ludzkiego.

(...) nasilenie trudności przy zmianie kwalifikacji jest tym silniejsze, im niższy jest poziom wykształcenia osób zaangażowanych w pracę, w sekcjach przechodzących restrukturyzację. (...) wzrost zatrudnienia jest wyższy w firmach z regionów o lepszej infrastrukturze, jak i z wyższym poziomem kapitału ludzkiego. Najniższy zasób kapitału ludzkiego, przeciętnie biorąc, występuje w rolnictwie.

Występują również różnice w podejmowaniu kształcenia ze względu na status na rynku pracy. Częściej działania edukacyjne są udziałem osób pracujących (26,3%) niż bezrobotnych (8,8%), co z pewnością wiąże się z delegowaniem pracowników na kursy i szkolenia przez pracodawców. Jednak można by przypuszczać, że osoby bezrobotne powinny również przeznaczać swój czas na uczestnictwo w kursach i szkoleniach, które są jedną z głównych usług rynku pracy świadczonych przez Publiczne Służby Zatrudnienia.

Analiza danych dotyczących kształcenia pozaformalnego pozwala na określenie głównych problemów kształcenia kursowego i szkoleniowego:

1. Szkolenia i kursy podejmują najczęściej osoby z wykształceniem wyższym (nie-mal połowa przebadanych), ale znaczny odsetek doksztalających się stanowią również osoby z wykształceniem zawodowym (wypadają one lepiej niż osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym);
2. Wśród doksztalających się dominują osoby, które ukończyły kierunki inżynierijne, związane z procesami produkcyjnymi i budownictwem (25%); drugą co do wielkości grupą są osoby kończące nauki społeczne, ekonomię, prawo (19%); osoby kończące kierunki nauczycielskie, pedagogiczne, związane ze zdrowiem i opieką społeczną stanowią od 8 do 10% wszystkich doksztalających się;
3. Podnoszą kwalifikacje przede wszystkim osoby młode. Niemal 40% osób uczestniczących w kształceniu pozaformalnym wywodzi się z grupy wiekowej 25-34 lat, a im wyższy wiek badanych tym rzadziej biorą oni udział w szkoleniach i kursach; najczęściej są to również osoby z wykształceniem wyższym;
4. Kobiety nieznacznie tylko, ale jednak, częściej uczestniczą w kształceniu pozaformalnym – 51,7% (podczas gdy odsetek mężczyzn wynosi 48,2%); przy czym większość z nich legitymuje się wyższym wykształceniem; można zatem stwierdzić, że kobiety lepiej wykształcone częściej uczestniczą w szkoleniach, kursach, seminariach i konferencjach;
5. Zdecydowaną większość doksztalających się stanowią mieszkańcy miast (około 78%) co wskazuje na selektywność procesu kształcenia pozaformalnego; stąd zwiększenie udziału mieszkańców wsi w tym procesie stanowi podstawowe wyzwanie dla edukacji ustawicznej, szczególnie w odniesieniu do zmiany w strukturze zatrudnienia oraz do procesu restrukturyzacji wsi i tworzenia pozarolniczych źródeł dochodu mieszkańców wsi;
6. Podejmowanie działań edukacyjnych wśród osób bezrobotnych i biernych zawodowo jest na bardzo niskim poziomie (w grupie osób uczestniczących w kształceniu pozaformalnym 3,7% stanowiły osoby bezrobotne, 4,4% osoby bierne zawodowo, podczas gdy aż 91,9% osób wywodziło się z grupy osób pracujących);
7. Pracodawcy częściej wysyłają na szkolenia i kursy osoby z wyższym wykształceniem, są one również bardziej skłonne do podejmowania tego rodzaju inicjatyw edukacyjnych;

8. Zdecydowana większość – 93% korzystało z kursów, szkoleń i innych form kształcenia pozaformalnego tylko jeden raz w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie. Do tych szkoleń zaliczają się też szkolenia obowiązkowe, takie jak BHP, które z pewnością poprawiają ten wskaźnik, szczególnie w stosunku do inicjatyw podejmowanych dobrowolnie, zarówno przez pracodawców (delegowanie), jak i pracowników. Świadome i dobrowolne uczestnictwo w edukacji pozaformalnej jest więc jeszcze rzadsze. Tym bardziej, że 82% szkoleń i kursów miało ścisły związek z pracą zawodową.
9. Najczęściej podejmowanymi dziedzinami doksztalcania związanymi z wykonywaną pracą, były:
 - usługi – 19%,
 - nauki społeczne, ekonomia, prawo – 16,3%,
 - inżynieria, procesy produkcyjne i budownictwo – 14,4%,
 - zdrowie i opieka społeczna – 10,5%,
 - w zakresie języków obcych podnosiło swoje kwalifikacje zaledwie 7% badanych;
10. Dominują krótkie formy kursowe (47% uczestniczyło w działaniu edukacyjnym nie dłuższym niż 24 godziny), co trzeci badany na doksztalcanie poświęcił od 25 do 80 godzin, a jedynie 12% podejmowanych szkoleń trwało od 81 do 160 godzin dydaktycznych.
11. Doksztalcając się przede wszystkim osoby lepiej zarabiające (73% osób doksztalcających się zarabiało powyżej 1150 zł netto miesięcznie).
12. Zdecydowana większość badanych uczestniczących w kształceniu pozaformalnym brała udział w szkoleniach finansowanych przez pracodawców (92%), przy czym pracodawcy rzadziej finansują szkolenia dla kobiet niż mężczyzn (odpowiednio 88% i 97%) co może świadczyć o dyskryminacji w miejscu pracy.

Z powyższych badań wynika, że powstaje luka kwalifikacyjna, prowadząca do luki produktywności pomiędzy osobami wysoko a nisko wykwalifikowanymi. Luka ta powiększa się wraz z przechodzeniem do kolejnych grup wiekowych. Podobnie znaczne różnice występują między osobami pracującymi i niepracującymi. Sytuacja ta wymaga podjęcia zdecydowanych działań ukierunkowanych na uczestnictwo w doksztalcaniu i podnoszeniu kwalifikacji przez osoby legitymujące się wykształceniem średnim, zawodowym, z dolnych grup dochodowych doświadczających najczęściej bariery finansowej. Istotną grupę osób uczestniczących w kształceniu ustawicznym stanowić powinni też stanowić mieszkańcy wsi oraz osoby, które przekroczyły 40 rok życia. Z badań wynika bowiem, że w małym stopniu korzystają z kształcenia pozaformalnego osoby, które najbardziej tego potrzebują (również dlatego, że są mniej świadome korzyści płynących z podnoszenia kwalifikacji)².

² Kształcenie dorosłych, Warszawa 2009, www.stat.gov.pl.

Poszukiwanie źródeł informacji – Diagnoza społeczna 2007³

Wśród osób kształcących się w wieku powyżej 24 lat wzrasta znaczenie usług w trybie pozaszkolnym, organizowanych w formie kursów i szkoleń zarówno w pracy, jak i poza nią, jednak nadal nie jest to znacząca forma usług – jedynie około 14% osób w wieku 25–29 lat oraz 30% osób w wieku 30–39 lat korzystało z tego sposobu doksztalcania się (w 2005 r. odpowiednio 5% oraz 28%). Niższy, choć rosnący w porównaniu z 2005 r., odsetek osób w wieku 25–29 lat korzystających z usług edukacyjnych w trybie pozaszkolnym w porównaniu z osobami w wieku 30–39 lat wynika, między innymi, z częstszego korzystania z ofert studiów podyplomowych czy też lepszego przygotowania do wymagań rynku pracy (związanych np. z obsługą komputerów) przez osoby młodsze. Warto podkreślić, że niemal 47% osób korzystających z usług w trybie pozaszkolnym miało wykształcenie wyższe (60% w 2005 r.), a blisko 32% – średnie i policealne (22% w 2005 r.). Niewątpliwie zwiększenie udziału osób z wykształceniem średnim i policealnym uczestniczących w kształceniu ustawicznym jest zmianą pozytywną, jednak wyniki te potwierdzają wciąż wysoką selektywność według wykształcenia aktywności edukacyjnej osób dorosłych. Analiza osób w wieku 18 lat i więcej, korzystających z usług edukacyjnych, rozpatrywanych według statusu na rynku pracy wskazuje, że około 60% stanowią osoby bierne zawodowo, z których około 95% to osoby w wieku do 24 lat, znajdujące się jeszcze w systemie edukacji szkolnej. W grupie osób aktywnych zawodowo, które korzystały z usług edukacyjnych, jedynie 14% stanowiły osoby bezrobotne, w porównaniu z 16% w 2005 r. oraz z 23% w 2003 r. W procesie podnoszenia kwalifikacji uczestniczą głównie osoby pracujące, które mają i tak stosunkowo wyższe kwalifikacje niż osoby bezrobotne. Zarówno wśród pracujących, jak i bezrobotnych wykazujących aktywność edukacyjną najczęściej spotyka się kobiety, które stanowiły 57% bezrobotnych oraz 58% pracujących. Osoby aktywne zawodowo korzystały głównie z usług edukacyjnych świadczonych w systemie szkolnym – 96,6% bezrobotnych oraz 80% pracujących (w 2005 r. odpowiednio 92% oraz 87%).

Niestety, przytoczone wyżej wyniki badań, jako że są reprezentatywne i mają charakter ogólnopolski, nie mogą być w pełni wykorzystywane przy opracowaniu uzasadnienia czy diagnozy dla projektów wdrażanych lokalnie. Każdorazowo, przystępując do opracowania projektu, należy jednak przeprowadzić przegląd dostępnych badań, które mogą odnosić się do regionalnego lub powiatowego rynku pracy (np. badania realizowane przez tzw. obserwatoria rynku pracy funkcjonujące przy Wojewódzkich Urzędach Pracy). Trzeba pamiętać, że badania realizowane są również przez niezależne instytuty badawcze, uczelnie wyższe, stowarzyszenia i firmy konsultingowo-doradcze, chociażby w ramach środków finansowych pochodzących z Europejskiego Funduszu Społecznego (SPO RZL, ZPORR, PO KL). Mogą być one doskonałym źródłem informacji o otaczającej nas rzeczywistości. Najczęściej jednak brakować będzie danych na poziomie gminy czy poszczególnych miejscowości. Wówczas o takie o rozpoznanie potrzeby lub problemu musimy zadbać sami.

³ Diagnoza społeczna. Warunki i jakość życia Polaków, Warszawa 2007, źródło www.stat.gov.pl.

Do tego celu można wykorzystać dostępne na stronach internetowych metodologie badań i narzędzia badawcze (np. formularze ankietowe z badania leżącego u podstaw „Diagnozy społecznej” czy innych badań), dzięki którym uzyskamy porównywalne do ogólnokrajowych badania na poziomie lokalnym. Dobrze opracowany projekt z dziedziny kształcenia ustawicznego wymaga rozpoznania potencjalnych potrzeb jego uczestników. Z drugiej strony dla trafności wsparcia kluczowe jest także odniesienie się do zapotrzebowania na kwalifikacje ze strony pracodawców, zarówno w chwili obecnej, jak i w przyszłości (zawody przyszłościowe).

Poszukiwanie źródeł informacji – Diagnoza społeczna 2007

W badaniu tegorocznym zapytano dodatkowo o uczestnictwo w jakiegokolwiek aktywności związanej z podnoszeniem kwalifikacji zawodowych czy innych umiejętności w okresie 2005–2007. Analiza osób, które zadeklarowały taką aktywność, potwierdza wysoką selektywność procesu dokształcania się głównie ze względu na poziom wykształcenia oraz miejsce zamieszkania. Zaledwie około 12% osób w wieku 25 lat i więcej uczestniczyło w ciągu ostatnich dwóch lat w jakiegokolwiek aktywności związanej z podnoszeniem kwalifikacji zawodowych czy innych umiejętności. Większość z nich stanowiły kobiety (około 57%). Połowa z osób dokształcających się miała wykształcenie wyższe, prawie 21% wykształcenie średnie zawodowe i 12% zasadnicze zawodowe. Najmniej osób podnoszących swoje kwalifikacje legitymowało się wykształceniem średnim ogólnokształcącym (w tym policealnym – około 12%), oraz co najwyżej podstawowym (około 2%). Zaledwie co piąta osoba, która podnosiła swoje kwalifikacje w ciągu ostatnich lat, mieszkała na wsi. Wśród dokształcających się mieszkańców miast połowę stanowią osoby pochodzące z miast powyżej 200 tys. mieszkańców, około 35% z miast o średniej wielkości (20–200 tys. mieszkańców), a około 15% mieszkańcy miast poniżej 20 tys. mieszkańców. Osoby dokształcające się to głównie osoby młode – około 47% jest w wieku 25–34 lata. Osoby w wieku 35–44 lat stanowią około 27% wśród dokształcających się, a osoby będące w wieku 45–54 lata – około 21%. Udział osób po 55. roku życia wśród osób podnoszących swoje kwalifikacje wynosi zaledwie 6%. Podsumowując, typowa osoba uczestnicząca w jakiegokolwiek aktywności związanej z podnoszeniem kwalifikacji zawodowych czy innych umiejętności to osoba z wyższym wykształceniem, mieszkaniem dużego miasta w wieku 25–34 lata, częściej kobieta niż mężczyzna.

Poszukiwanie źródeł informacji – Obserwatoria Rynku Pracy

Małopolskie Obserwatorium Rynku Pracy i Edukacji –
www.obserwatorium.malopolska.pl

Mazowieckie Obserwatorium Rynku Pracy – www.wup.mazowsze.pl

Obserwatorium Rynku Pracy w województwie opolskim – www.wup.opole.pl
 Obserwatorium Rynku Pracy w województwie śląskim – www.wup-katowice.pl

Podlaskie Obserwatorium Rynku Pracy i Prognoz Gospodarczych –
www.obserwatorium.up.podlasie.pl

Pomorskie Obserwatorium Rynku Pracy – www.porp.pl

Zachodniopomorskie Obserwatorium Rynku Pracy – www.wup.pl

3. Możliwości rozwiązywania problemów poprzez realizację projektów

W poprzednim rozdziale wskazaliśmy, jakie problemy występują w obszarze kształcenia dorosłych. Zauważyliśmy, że prezentowane wyniki dotyczą całego kraju. Lokalnie pewne problemy mogą być mniej istotne, za to mogą występować inne, lub z innym natężeniem. Lokalność to pojęcie, które może mieć wiele znaczeń – może to być skala województwa, jednego, lub kilku, powiatu, gminy, środowiska. Niezależnie jednak od tego, gdzie i z jaką siłą występują problemy, można próbować im zaradzić z pomocą projektów. Oczywiście nie wystarczy przygotować ciekawy projekt, trzeba jeszcze zdobyć środki na jego realizację.

W tym rozdziale pokażemy, gdzie można znaleźć środki na realizację projektów dotyczących kształcenia dorosłych.

Największym i najłatwiej dostępnym źródłem finansowania ciekawych projektów dotyczących zasobów ludzkich, w tym kształcenia dorosłych, jest Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007–2013 (PO KL) finansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego w 85%, a w pozostałej części ze środków budżetu Państwa.

Jego głównym celem jest wzrost zatrudnienia i spójności społecznej, który osiągnąć będzie poprzez realizację celów strategicznych. Jednym z nich jest *upowszechnienie edukacji społeczeństwa na każdym etapie kształcenia przy równoczesnym zwiększeniu jakości usług edukacyjnych i ich silniejszym powiązaniu z potrzebami gospodarki opartej na wiedzy*. W ramach tak określonego celu PO KL daje możliwość między innymi wspierania rozwoju systemu oświaty, prowadzenia działań mających na celu dopasowanie oferty instytucji edukacyjnych do potrzeb rynku pracy oraz doskonalenia kompetencji ich pracowników.

Źródłem szczegółowych informacji m.in. o tym, jakie projekty mogą być realizowane, jest Szczegółowy Opis Priorytetów PO KL.

W konkursach ogłaszanych w ramach PO KL do wszystkich działań (oprócz 2.1.2 i 8.1.3, w ramach których projekty składać mogą wyłącznie partnerzy społeczni) mogą składać projekty wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy to osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową).

„Uczenie się przez całe życie” może być rozumiane szeroko i wąsko. Jeśli spojrzymy na nie szeroko – wówczas stwierdzimy, że interesować nas mogą niemal wszystkie Priorytety PO KL. Jeśli jednak skoncentrujemy się wyłącznie na formalnym kształceniu dorosłych, wówczas zainteresować nas powinien Priorytet IX Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach.

Priorytet IX – Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach

Celem Priorytetu jest wyrównywanie szans edukacyjnych w dostępie do usług edukacyjnych o wysokiej jakości. Priorytet ten wdrażany jest regionalnie, co oznacza, że projekty mogą być przygotowywane w skali jednego regionu i powinny być dopasowane do sytuacji w danym województwie.

Zwracamy tu uwagę na **Działanie 9.3 Upowszechnienie formalnego kształcenia ustawicznego**. Jego celem jest zwiększenie uczestnictwa osób dorosłych w kształceniu ustawicznym w formach szkolnych poprzez podniesienie jego jakości i dostępności oraz zwiększenie znaczenia kształcenia ustawicznego jako czynnika oddziałującego na sytuację na rynku pracy.

Adresatami projektów mogą być:

- osoby w wieku 25–64 lat (oraz osoby nie uczące się w wieku 18–24 lat) zgłaszające z własnej inicjatywy chęć kształcenia ustawicznego w formach szkolnych,
- szkoły dla dorosłych, placówki kształcenia ustawicznego, praktycznego i doskonalenia zawodowego prowadzące formalne kształcenie ustawiczne,
- partnerzy społeczno–gospodarczy,
- pracodawcy.

W ramach tego Działania możliwe jest:

- uzyskanie środków na projekty o charakterze kampanii informacyjnych w zakresie formalnego kształcenia ustawicznego, w tym w kontekście potrzeb regionalnego lub lokalnego rynku pracy

Przykład: Centrum Kształcenia Ustawicznego w Toruniu zrealizowało na przełomie 2008 i 2009 roku projekt „Ścieżki wiedzy”, mający na celu podniesienie świadomości mieszkańców obszarów wiejskich w zakresie możliwości kształcenia, korzyści płynących z kształcenia i szkolenia poprzez kampanię promocyjno-informacyjną. Projekt skierowany był do kobiet i mężczyzn, osób w wieku od 25 do 64 lat, pracujących lub niepracujących, uczących się lub nieuczących, oraz do osób nieuczących się w wieku od 18 do 24 lat, zamieszkujących gminy Skrwilno, Kikół, Osiek, Lisewo, Unisław, Lubicz, Zławieś Wielka, Obrowo. W ramach Projektu przeprowadzono czterdzieści spotkań z mieszkańcami gmin będących partnerami. Spotkania prowadzili doradca zawodowy i prelegent informacyjny. Celem spotkań było przekazanie informacji

o ścieżkach edukacyjnych, z uwzględnieniem planów rozwoju gminy, w której odbywało się spotkanie.

- finansowanie projektów obejmujących kształcenie w formach szkolnych osób dorosłych z własnej inicjatywy zainteresowanych uzupełnieniem lub podwyższeniem swojego wykształcenia i kwalifikacji ogólnych i zawodowych

Przykład: CKU w Toruniu realizuje projekt *Twoja szkoła w Centrum*, mający na celu wdrożenie kształcenia mieszanego prowadzonego w formie tradycyjnej i on-line. Projektodawca zamierza w ten sposób umożliwić zdobycie wykształcenia średniego lub zawodowego osobom, które nie są w stanie uczestniczyć wyłącznie w tradycyjnych formach nauki. W ramach Projektu przewidziano wyposażenie szkoły w nowoczesne materiały dydaktyczne do umieszczenia w formie elektronicznej na platformie edukacyjnej.

Grupą docelową projektu są osoby nieuczące się oraz słuchacze szkół dla dorosłych w wieku od 18 do 64 roku życia, niemogące uczęszczać regularnie na zajęcia, głównie osoby z odległych miejscowości województwa kujawsko-pomorskiego, pracujący w godzinach nauki szkolnej, matki wychowujące dzieci, niepełnosprawni i chorzy, którzy z własnej inicjatywy zgłaszają chęć zdobycia wykształcenia formalnego na poziomie średnim. Projekt w szczególności skierowany jest do osób, które z różnych przyczyn nie mogą ukończyć szkoły w formie tradycyjnej.

W ramach projektu opracowane zostaną nowoczesne materiały dydaktyczne oraz informatory dla uczestników, w formie odpowiedniej do umieszczenia na platformie e-learningowej. Przygotowane zasoby składać się będą z plików tekstowych, dźwiękowych, prezentacji i filmów, zestawów ćwiczeń i zadań oraz testów. Do każdego przedmiotu lub bloku przedmiotowego zostanie opracowany szczegółowy informator, będący przewodnikiem dla uczącego się. Informacje ogólne na temat tej formy szkolenia, korzystania z platformy i materiałów na niej zamieszczonych znajdują się w informatorze ogólnym dostępnym dla wszystkich uczestników projektu.

- realizacja programów formalnego potwierdzania kwalifikacji ogólnych i zawodowych zdobytych w sposób pozaformalny i nieformalny (wsparcie dla osób, które z własnej inicjatywy deklarują chęć przystąpienia do egzaminu zewnętrznego i potwierdzenia posiadanych kwalifikacji)
- świadczenie w ramach projektów usług doradczych dla osób dorosłych z własnej inicjatywy zainteresowanych kształceniem formalnym w zakresie wyboru kierunku i formy kształcenia formalnego w kontekście potrzeb regionalnego lub lokalnego rynku pracy

Przykład: Zespół Szkół CKU w Gronowie realizuje projekt „Dobre doradztwo=dobre kształcenie=sukces zawodowy” skierowany do dorosłych mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego pragnących uczestniczyć w różnych formach podnoszenia kwalifikacji. Jego celem jest prowadzenie doradztwa edukacyjnego dla osób poszukujących nowych sposobów nauki zarówno w formach szkolnych, jak i pozaszkolnych. Wszystkim zainteresowanym oferowana jest możliwość odbycia spotkania z wykwalifikowanym doradcą edukacyjnym w miejscu dogodnym dla uczestnika. Podczas spotkań indywidualnych doradca pomaga uczestnikom wybrać najlepszą drogę dalszej edukacji na podstawie ich predyspozycji, zainteresowań i aktualnych potrzeb rynku pracy. Po spotkaniu każdy z beneficjentów otrzymuje indywidualnie przygotowany raport końcowy, ofertę edukacyjną oraz zestaw materiałów promocyjnych. Wspieraniem objętych zostanie 750 osób.

- realizacja projektów polegających na udzielaniu wsparcia dla szkół dla dorosłych, placówek kształcenia ustawicznego, praktycznego i doskonalenia zawodowego w zakresie kształcenia formalnego ukierunkowane na monitorowanie potrzeb oraz rozszerzanie lub dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb regionalnego i lokalnego rynku pracy, podwyższanie jakości oferty edukacyjnej (w tym również w przypadku form pozaszkolnych ubieganie się o akredytację kuratora oświaty) oraz innowacyjnych form kształcenia ustawicznego, w tym w formie e-learningu.

Pewne możliwości wzmacniania i rozwoju kształcenia ustawicznego stwarza także **Działanie 9.5 Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich**. Celem działania jest pobudzenie aktywności mieszkańców obszarów wiejskich na rzecz samoorganizacji i tworzenia lokalnych inicjatyw ukierunkowanych na rozwój edukacji i podnoszenia poziomu ich wykształcenia. Inicjatywy lokalne mogą obejmować m.in. działania informacyjno-promocyjne, szkoleniowe i doradcze podnoszące świadomość mieszkańców obszarów wiejskich w zakresie korzyści płynących z kształcenia i szkolenia, a także projekty przyczyniające się do podnoszenia poziomu ich wykształcenia i kwalifikacji oraz rozwoju usług edukacyjnych na tych obszarach. Odbiorcami projektów są mieszkańcy gmin wiejskich, miejsko-wiejskich oraz miast do 25 tysięcy mieszkańców, społeczności lokalne, a także podmioty działające na obszarach wiejskich na rzecz przeciwdziałania ich marginalizacji i zapewnienia odpowiedniego rozwoju.

Cechą charakterystyczną Działania 9.5 jest określona maksymalna wartość projektu w wysokości 50 tysięcy złotych.

Przykład: Fundacja Kształcenia Zawodowego i Międzykulturowego FAVEO z Wrocławia realizowała projekt Warsztaty z zakresu edukacji międzykulturowej i animacji językowej dla gospodarstw prowadzących turystykę wiejską na obszarze powiatu milickiego. Projekt podjęty został, by wspierać kwalifikacje zawodowe i społeczne

mieszkańców obszarów wiejskich prowadzących agroturystykę poprzez podniesienie ich kompetencji międzykulturowych i językowych w zakresie języka niemieckiego. Celem zajęć przeprowadzonych przez doświadczonych trenerów było przełamanie barier kulturowych wśród uczestników, wyzbycie się uprzedzeń oraz niwelowanie utartych stereotypów, kształtowanie postaw otwartości na inne style życia, wyznania, orientacje społeczne.

Warsztaty z języka niemieckiego ukierunkowane były na potrzeby zawodowe grupy dorosłych i rozbudzenie zainteresowania nauką języków obcych wśród dzieci. W projekcie udział wzięło łącznie 40 osób, dla każdej z grup zorganizowano 8 warsztatów. Partnerem przedsięwzięcia było Stowarzyszenie Turystyki Wiejskiej w Parku Krajobrazowym „Dolina Baryczy”.

Human Partner Sp. z o.o. z Wałbrzycha zrealizował natomiast trzy projekty „Uczmy się przez całe życie – kampania promująca kształcenie ustawiczne” – w powiecie wałbrzyskim, kłodzkim i dzierzoniowskim, polegające na organizowaniu w kolejnych gminach tych powiatów dwutygodniowych cykli wystaw, podczas których można było się dowiedzieć, dlaczego warto podnosić swoje kwalifikacje zawodowe, jakie korzyści wynikają z kształcenia nieformalnego i idei *Lifelong Learning*.

Duże szanse dla kreatywnych wnioskodawców stwarza przewidziana w ramach PO KL możliwość realizacji **projektów innowacyjnych**. Będą one wyłaniane w ramach odrębnie ogłaszanych konkursów. Informacje o projektach innowacyjnych planowanych w danym roku znajdziemy w Planach działania.

Projekty innowacyjne nie odnoszą się do Działań, lecz do Tematów, określonych w Wytycznych Ministra Rozwoju Regionalnego w zakresie wdrażania programów innowacyjnych i współpracy ponadnarodowej w ramach PO KL (z dnia 1 kwietnia 2009 r.).

W obszarze „Kształcenia przez całe życie” określono dwa Tematy:

- proces dydaktyczny ukierunkowany na efekty uczenia się, w tym kształtujący kompetencje twórczego myślenia, innowacyjności i pracy zespołowej wśród uczniów,
- nowe modele kształcenia przez całe życie, w tym integracja funkcjonujących modeli kształcenia ustawicznego.

Projekty innowacyjne to takie, które zakładają **wypracowanie, przetestowanie i wdrożenie** innowacyjnych (jak sama nazwa wskazuje) narzędzi działania (zupełnie nowych lub zaadoptowanych, a sprawdzonych wcześniej w innych krajach, regionach czy też w innych kontekstach, np. w stosunku do innej grupy docelowej).

Samo nowe rozwiązanie problemu, które proponujemy w naszym projekcie (np. stosowany po raz pierwszy nowy program szkolenia) nie decyduje jeszcze o innowacyjnym charakterze projektu, ponieważ projekty innowacyjne muszą być nastawione na badanie i rozwój konkretnych instrumentów.

Stąd też każdy z projektów innowacyjnych powinien być realizowany w kilku fazach:

- a. analiza problemu – wypracowanie dobrego narzędzia wymaga wnikliwego rozpoznania natury i przyczyn problemu. Dlatego też projekty innowacyjne powinny opierać się na badaniach danego problemu lub takie badanie przewidywać;
- b. opracowanie modelu/narzędzia/instrumentu;
- c. testowanie opracowanego modelu/narzędzia/instrumentu – jest to element konieczny dla wypracowania dobrych narzędzi;
- d. analiza rzeczywistych efektów testowanego rezultatu – na tym etapie możliwa jest weryfikacja przyjętych założeń. Wyniki tego etapu powinny też pozwolić na modyfikację wypracowywanego narzędzia. W przypadku badania efektywności innowacyjnych instrumentów należy uwzględnić ocenę zewnętrzną proponowanego narzędzia;
- e. opracowanie produktu finalnego.

Warto pamiętać, że PO KL stwarza także duże możliwości wspierania doskonalenia kompetencji dorosłych w formach pozaszkolnych. Temu służą **Priorytet II Rozwój zasobów ludzkich i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw oraz poprawa stanu zdrowia osób pracujących i VIII Regionalne kadry gospodarki**.

Wdrażany centralnie (przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości) **Priorytet II** przewiduje tylko jedno działanie konkursowe w interesującym nas obszarze – **Działanie 2.1** Rozwój kadr nowoczesnej gospodarki, które ma na celu podnoszenie i dostosowanie do wymogów gospodarki opartej na wiedzy kwalifikacji pracowników i przedsiębiorstw. Krajowy charakter priorytetu sprawia, że w jego ramach mogą być realizowane wyłącznie projekty ponadregionalne. Mogą to być ponadregionalne zamknięte projekty szkoleń i doradztwa dla przedsiębiorców oraz pracowników przedsiębiorstw, ogólnopolskie otwarte projekty szkoleń i doradztwa dla przedsiębiorców i pracowników przedsiębiorstw oraz studia podyplomowe dla osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą i pracowników przedsiębiorstw.

Wsparcie udzielane w ramach wdrażanego regionalnie **Priorytetu VIII** służy przede wszystkim zwiększeniu konkurencyjności polskich przedsiębiorstw poprzez rozwój kompetencji ich pracowników i kadr zarządzających oraz stymulowaniu podnoszenia kwalifikacji i aktualizacji umiejętności zawodowych przez osoby pracujące, zwłaszcza starsze i o niskich kwalifikacjach, jako kluczowego warunku utrzymania ich aktywności na rynku pracy.

Zwrócimy tu uwagę na **Działanie 8.1 Rozwój pracowników i przedsiębiorstw w regionie**, którego celem jest podniesienie i dostosowanie kwalifikacji i umiejętności osób pracujących do potrzeb regionalnej gospodarki. Konkursy ogłaszane mogą być w ramach dwóch Poddziałiań:

- **8.1.1 – Wspieranie rozwoju kwalifikacji zawodowych i doradztwo dla przedsiębiorstw**
Dofinansowanie mogą uzyskać projekty skierowane do przedsiębiorców i ich pracowników oraz pracujących osób dorosłych, uczestniczących w szkoleniach i kursach poza godzinami pracy. Projekty mogą obejmować organizację szkoleń ogólnych i specjalistycznych dla kadr zarządzających i przedsiębiorstw, a także szkolenia, kursy i poradnictwo zawodowe dla osób dorosłych pracujących, które z własnej inicjatywy są zainteresowane nabyciem nowych, uzupełnianiem lub podwyższaniem kwalifikacji i umiejętności (poza godzinami pracy); projekty nie mogą obejmować kształcenia ustawicznego w formach szkolnych;
- **8.1.2 – Wsparcie procesów adaptacyjnych i modernizacyjnych w regionie**
Projekty mogą obejmować m.in. szkolenia przekwalifikowujące i usługi doradcze w zakresie wyboru nowego zawodu i zdobycia nowych umiejętności zawodowych dla pracowników zatrudnionych u pracodawców przechodzących procesy adaptacyjne i modernizacyjne.

Wiele możliwości wspierania obszaru kształcenia dorosłych stwarzają **Regionalne Programy Operacyjne**, finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR), drugi z funduszy strukturalnych, może finansować inwestycje w edukację, w tym kształcenie ustawiczne. Inwestycje te dotyczą infrastruktury edukacyjnej, a więc modernizacji, remontów, wyposażenia w sprzęt instytucji edukacyjnych.

EFRR wdrażany jest przez szereg programów operacyjnych:

- 16 Regionalnych Programów Operacyjnych (RPO),
- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (PO IiŚ),
- Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka (POIG),
- Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej (PORPW) – wdrażany w pięciu województwach Polski Wschodniej.

Regionalne Programy Operacyjne zarządzane są przez samorządy województw⁴.

⁴ Wykaz Instytucji Zarządzających dla RPO znajduje na końcu poradnika

Każde z województw samodzielnie określiło, jakiego rodzaju projekty będzie wspierało. We wszystkich RPO przewidziano możliwość inwestowania w infrastrukturę edukacyjną, w kilku jednak pominięto infrastrukturę kształcenia ustawicznego. Zakres możliwych do sfinansowania inwestycji jest podobny.

W większości województw (z wyłączeniem pomorskiego) możliwa jest realizacja projektów zakładających budowę i modernizację obiektów służących prowadzeniu działalności dydaktycznej. W ramach tych projektów mogą być budowane nowe szkoły lub modernizowane już istniejące. Ponadto w większości Regionalnych Programów Operacyjnych przewidziano możliwość wyposażenia obiektów dydaktycznych i zaplecza instytucji prowadzących kształcenie ustawiczne w niezbędny sprzęt wykorzystywany w edukacji zawodowej – najczęściej w połączeniu z realizacją projektu inwestycyjnego. W wielu programach założono również możliwość finansowania zakupu sprzętu komputerowego i oprogramowania, lecz jedynie również jako część projektu inwestycyjnego. Częścią projektów może być także dostosowanie obiektów do potrzeb osób niepełnosprawnych, a także realizacja inwestycji termomodernizacyjnych. Daje to olbrzymie szanse na stworzenie i odnowienie bazy edukacyjnej, lepsze dopasowanie warunków w instytucjach realizujących kształcenie ustawiczne do potrzeb przedsiębiorców, a tym samym lepsze dopasowanie oferty edukacyjnej do rynku pracy.

W niektórych województwach zdecydowanie mocniej podkreśla się wagę inwestycji w kształcenie ustawiczne – małopolskie, śląskie i wielkopolskie, w których kształceniu ustawicznemu poświęcono osobne działania.

W ramach RPO możliwe jest też niekiedy realizowanie projektów tzw. miękkich, czyli dotyczących rozwoju zasobów ludzkich. Wówczas ma zastosowanie tzw. *cross-financing*, co oznacza, że ze środków EFRR można (w określonej w programie proporcji) finansować działania charakterystyczne dla EFS. Zawsze jednak musi to stanowić część projektu inwestycyjnego. Taką możliwość przewidziano w województwie dolnośląskim, gdzie w ramach cross-financingu możliwe jest wsparcie dla opracowania programów nauczania bazujących na zakupionym w ramach projektu sprzęcie oraz kursów obsługi dla osób prowadzących na nim zajęcia; także w województwie łódzkim i małopolskim w ramach projektów przewidujących zakup sprzętu możliwe jest finansowanie instruktażu, szkoleń i doradztwa dotyczących obsługi nowego sprzętu.

Kilka województw określiło dodatkowe preferencje, jeśli chodzi o projekty dotyczące infrastruktury kształcenia ustawicznego. Na przykład w województwie małopolskim, opolskim i podkarpackim preferowane będą projekty zakładające udostępnienie powstałej infrastruktury ogółowi mieszkańców województwa, na zasadzie wolnego dostępu do obiektu i urządzeń w czasie wolnym od zajęć dydaktycznych. Wzmocni to wielozadaniowość obiektów i pozwoli na efektywne wykorzystanie budynków. W województwie podkarpackim ponadto preferowane będą projekty zakładające

wyposażenie placówek w nowoczesne urządzenia umożliwiające kształcenie kadr w pełni dostosowane do potrzeb współczesnego rynku pracy, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb organizacji kształcenia modułowego.

W poniższej tabeli zawarto zestawienie Priorytetów i Działań, w których przewiduje się inwestycje w infrastrukturę edukacyjną.

Województwo	Nazwa priorytetu / działania
dolnośląskie	Priorytet VII: Rozbudowa i modernizacja infrastruktury edukacyjnej na Dolnym Śląsku Działanie 7.2 Rozwój infrastruktury placówek edukacyjnych
kujawsko-pomorskie	Priorytet: Rozwój infrastruktury społecznej
lubelskie	Priorytet VIII: Infrastruktura społeczna Działanie 8.2. Infrastruktura szkolna i sportowa
lubuskie	Priorytet IV: Rozwój i modernizacja infrastruktury społecznej. Działanie 4.2 Rozwój i modernizacja infrastruktury edukacyjnej
łódzkie	Priorytet V: Infrastruktura społeczna Działanie V.3 Infrastruktura edukacyjna
małopolskie	Priorytet I. Warunki dla rozwoju społeczeństwa opartego na wiedzy Działanie 1.1 Poprawa jakości usług edukacyjnych Schemat B. Rozwój infrastruktury kształcenia ustawicznego oraz kształcenia zawodowego
mazowieckie	Priorytet VII Tworzenie i poprawa warunków dla rozwoju kapitału ludzkiego Działanie 7.2 Infrastruktura służąca edukacji
opolskie	Priorytet V Infrastruktura społeczna i szkolnictwo wyższe
podkarpackie	Priorytet V. Infrastruktura publiczna Działanie 5.1 Infrastruktura edukacyjna
podlaskie	Priorytet VI. Rozwój infrastruktury społecznej Działanie 6.1. Rozwój infrastruktury z zakresu edukacji
śląskie	Priorytet VII. Infrastruktura edukacyjna Działanie 8.3. Infrastruktura kształcenia ustawicznego
świętokrzyskie	Priorytet V. Wzrost jakości infrastruktury społecznej oraz inwestycje w dziedzictwo kulturowe, turystykę i sport Działanie 5.2. Podniesienie jakości usług publicznych poprzez wspieranie placówek edukacyjnych i kulturalnych
warmińsko-mazurskie	Priorytet III. Infrastruktura społeczna
wielkopolskie	Priorytet V. Infrastruktura dla kapitału ludzkiego Działanie 5.2. Rozwój infrastruktury edukacyjnej, w tym kształcenia ustawicznego
zachodniopomorskie	Priorytet VII. Rozwój infrastruktury społecznej i ochrony zdrowia Działanie 7.1. Infrastruktura edukacyjna Poddziałanie 7.1.2 Infrastruktura edukacyjna – szkolnictwo ponadgimnazjalne

Każdy z Regionalnych Programów Operacyjnych inaczej określa listę beneficjentów (instytucji uprawnionych do składania wniosków o dofinansowanie projektów), generalnie jednak są to:

- jednostki samorządu terytorialnego i ich związki oraz jednostki organizacyjne JST,
- inne jednostki prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi szkół i placówek,
- inne jednostki sektora finansów publicznych, które posiadają osobowość prawną,
- organizacje pozarządowe prowadzące działalność statutową w obszarze objętym wsparciem w ramach działania,
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
- szkoły wyższe.

Inne fundusze Unii Europejskiej

Jeśli interesuje was podnoszenie kwalifikacji osób dorosłych w zawodach związanych z sektorem rolnym i leśnym, powinniście zainteresować się **Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007–2013**. Programem tym zarządza Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, a jego głównym celem jest wsparcie rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich.

W ramach programu przewidziano Działanie „Szkolenia zawodowe dla osób zatrudnionych w rolnictwie i leśnictwie” (Oś 1 Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego). *Jego celem jest doskonalenie zawodowe rolników i posiadaczy lasów, prowadzące do restrukturyzacji i modernizacji rolnictwa, zwiększenia konkurencyjności i dochodowości działalności rolniczej lub leśnej oraz do spełnienia odpowiednich norm krajowych i UE.* Projekty skierowane mogą być do rolników i posiadaczy lasów, którzy zgłoszą się dobrowolnie (nie będą kierowani przez kogokolwiek).

W programie określono zamkniętą listę dziedzin, w ramach których możliwe jest organizowanie kursów, warsztatów i wyjazdów studyjnych.

Wsparcie nie obejmuje szkoleń, które stanowią część programów nauczania obowiązkowych w szkołach rolniczych i leśnych na poziomie szkoły średniej lub wyższej – **nie mogą być finansowane projekty, których program kształcenia realizowałby kształcenie w trybie szkolnym.**

Projekty w ramach tego Działania mogą być realizowane przez instytucje lub prywatne i publiczne podmioty, prowadzące na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej działalność szkoleniową.

Institucje zainteresowane **szerzeniem postaw proekologicznych i podnoszeniem świadomości społeczeństwa w zakresie ochrony środowiska**, powinny zapoznać się z **Programem Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko 2007–2013** – największym z programów operacyjnych, finansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności. Głównym celem tego programu jest podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej.

W ramach priorytetu V Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych, Działania 5.4 Kształtowanie postaw społecznych sprzyjających Ochronie środowiska, w tym różnorodności biologicznej, którego celem jest zwiększenie świadomości w zakresie potrzeby i właściwych metod ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu możliwe jest realizowanie ogólnopolskich lub ponadregionalnych przedsięwzięć edukacyjnych z zakresu ochrony środowiska i przyrody dla ogółu społeczeństwa oraz grup zawodowych wywierających największy wpływ na przyrodę.

Do składania wniosków o dofinansowanie uprawnionych jest wiele podmiotów, a wśród nich organizacje pozarządowe, jednostki rządowe i samorządowe, instytucje naukowe oraz badawczo–rozwojowe, w tym szkoły wyższe lub ich jednostki organizacyjne, instytucje oświatowe.

Institucjom zainteresowanym **współpracą międzynarodową** rekomendujemy **Wspólnotowy Program „Uczenie się przez całe życie”**. Jest to program Unii Europejskiej, realizowany na podstawie decyzji Parlamentu Europejskiego⁵. W jego ramach wyodrębniono cztery programy szczegółowe, program międzysektorowy oraz program Jean Monnet. Program „Uczenie się przez całe życie” trwać będzie siedem lat (2007–2013). Pragniemy tu zwrócić uwagę na te programy, które dotyczą kształcenia dorosłych. Są to:

- **program Leonardo da Vinci** koncentrujący się na potrzebach związanych z nauczaniem i uczeniem się wszystkich osób zaangażowanych w szkolenie i kształcenie zawodowe na szczeblu innym niż akademicki, a także potrzebach instytucji i organizacji oferujących takie formy edukacji;

⁵ DECYZJA NR 1720/2006/WE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY z dnia 15 listopada 2006 r. ustanawiająca program działań w zakresie uczenia się przez całe życie

- **program Grundtvig** koncentrujący się na potrzebach związanych z nauce i uczeniem się we wszystkich formach kształcenia dorosłych o charakterze formalnym, nieformalnym lub pozaformalnym, które nie są głównie formami kształcenia zawodowego, jak również instytucji i organizacji zapewniających bądź ułatwiających kształcenie dorosłych;
-
- **program międzysektorowy**, który obejmuje następujące cztery kluczowe działania:
 - współpracę strategiczną i innowacje w dziedzinie uczenia się przez całe życie;
 - propagowanie nauki języków obcych;
 - rozwijanie innowacyjnych treści, usług, metodologii uczenia i praktyk opartych na TIK na rzecz uczenia się przez całe życie;
 - upowszechnianie i wykorzystywanie wyników działań wspieranych w ramach programu oraz poprzednich programów związanych z tą dziedziną, jak również wymianę dobrych praktyk.

Z punktu widzenia kształcenia ustawicznego dorosłych największe możliwości realizacji interesujących przedsięwzięć stwarza program Grundtvig. Jego celem jest odpowiadanie na wyzwania edukacyjne związane ze starzeniem się populacji w Europie oraz pomoc w zapewnianiu osobom dorosłym możliwości wyboru ścieżek edukacyjnych poszerzających ich wiedzę i kompetencje. Wśród celów operacyjnych wymienia się takie jak poprawa – pod względem jakościowym i ilościowym – współpracy pomiędzy organizacjami zajmującymi się edukacją dorosłych w Europie, zwiększanie mobilności osób biorących udział w kształceniu ustawicznym, ułatwianie rozwoju innowacyjnych praktyk w dziedzinie edukacji dorosłych, zapewnianie alternatywnych możliwości dostępu do edukacji dorosłym z grup wymagających szczególnego wsparcia. Program promuje przede wszystkim współpracę w zakresie edukacji osób dorosłych z grup wymagających szczególnego wsparcia, takich jak: osoby niepełnosprawne, starsze, mniejszości narodowe i etniczne, osoby o niskich kwalifikacjach, a także zamieszkujące tereny o utrudnionym dostępie do oferty edukacyjnej dla dorosłych.

Program jest wdrażany poprzez tzw. akcje. Od roku 2009 realizowanych jest 10 akcji, przy czym 7 z nich zarządzanych jest na szczeblu krajowym przez Narodową Agencję (jej rolę pełni Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji) a 3 przez Agencję Wykonawczą w Brukseli, działającą przy Komisji Europejskiej.

Akcje zdecentralizowane mają charakter projektów lub warsztatów nastawionych na aktywne zaangażowanie dorosłych słuchaczy – mogą także zakładać kursy doskonalące, wizyty zagraniczne i projekty wymiany kadry edukacyjnej dorosłych, akcje

centralizowane natomiast realizowane są w formie projektów wielostronnych i sieci Grundtviga.

Przykład: Górnos Śląskie Centrum Edukacyjne w Gliwicach uczestniczyło w projekcie partnerskim Grundtviga „L.I.S.T.E.N. – Kształcenie ustawiczne a potrzeby edukacyjne dorosłych”, wspólnie z organizacjami z Włoch, Irlandii i Hiszpanii. Celem projektu było poszukiwanie odpowiedzi na pytania dotyczące motywacji osób dorosłych do nauki i możliwości jej wzmacniania ze szczególnym zwróceniem uwagi na motywację wśród defaworyzowanych dorosłych (więźniowie, osoby z marginesu społecznego).

W ramach projektu odbyło się wiele spotkań instytucji partnerskich, podczas których dyskutowano nad strategiami motywowania i pomocy dorosłym w uczeniu się, przygotowano i zrealizowano badania w każdym z uczestniczących krajów. W działaniach projektu wzięli udział także słuchacze z każdej partnerskiej szkoły.

Program „Uczenie się przez całe życie” jest skierowany do wszystkich osób zaangażowanych w edukację i szkolenia. Mogą w nim uczestniczyć:

- uczniowie, studenci, stażyści i dorośli słuchacze,
- nauczyciele, instruktorzy zawodu oraz inny personel uczestniczący w jakiegokolwiek formie procesu uczenia się przez całe życie,
- osoby znajdujące się na rynku pracy,
- instytucje lub organizacje stwarzające możliwość kształcenia w dowolnym obszarze edukacji i szkoleń,
- osoby i podmioty odpowiedzialne za systemy i polityki dotyczące poszczególnych aspektów uczenia się przez całe życie – na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym,
- przedsiębiorstwa, partnerzy społeczni i ich organizacje na każdym szczeblu, włącznie z organizacjami gospodarczymi oraz izbami przemysłowymi i handlowymi,
- instytucje zapewniające poradnictwo zawodowe, doradztwo i usługi informacyjne związane z każdym aspektem uczenia się przez całe życie,
- stowarzyszenia działające w dziedzinie uczenia się przez całe życie, włącznie ze stowarzyszeniami studentów, stażystów, uczniów, nauczycieli, rodziców i uczących się osób dorosłych,
- centra badawcze i instytucje związane z kwestiami edukacji i szkoleń,
- organizacje non-profit, ochotnicze (wolontariackie), pozarządowe.

Program Grundtvig oferuje bogatą ofertę działań, nie ma zatem możliwości zaprezentowania ich tu wszystkich. Zachęcamy do skorzystania z informacji na stronach programu www.grundtvig.org.pl oraz Narodowej Agencji www.frse.org.pl.

Inne możliwości rozwoju systemu kształcenia ustawicznego daje **Program Regionu Morza Bałtyckiego** w ramach Priorytetu I Rozwój innowacyjności, Kierunku wsparcia 1.3 Zwiększenie możliwości społecznych w generowaniu i absorpcji nowej wiedzy. Projekty zgłaszać mogą instytucje administracji publicznej, instytucje badawcze i szkoleniowe oraz organizacje pozarządowe. Mogą one dotyczyć m.in. tworzenia rozwiązań o znaczeniu ponadnarodowym, pozwalających na zwiększenie przyswajania wiedzy w różnych grupach wiekowych czy ułatwiania tworzenia sieci i wymiany dobrych praktyk w zakresie edukacji w całym regionie Morza Bałtyckiego. Więcej informacji znaleźć można na stronie Programu: www.eu.baltic.net oraz na Portalu Funduszy Europejskich www.interreg.gov.pl/20072013/EWT/transnarodowe/BSR/

Program Operacyjny dla wykorzystania środków finansowych w ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego uwzględni Priorytet 2.4. Rozwój zasobów ludzkich poprzez m.in. promowanie wykształcenia i szkoleń, wzmacnianie w samorządzie i jego instytucjach potencjału z zakresu administracji lub służby publicznej, a także wzmacnianie wspierających go procesów demokratycznych, którego celem jest wzmocnienie jednostek samorządu terytorialnego poprzez poszerzanie wiedzy i umiejętności przedstawicieli administracji publicznej na szczeblu wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Wspominamy o tym Programie jako potencjalnym źródle finansowania, bowiem nabór wniosków już się zakończył, jest jednak prawdopodobne, że inicjatywa będzie kontynuowana, warto więc pamiętać o tej możliwości.

Możliwe było finansowanie projektów szkoleniowych skierowany do pracowników administracji szczebla wojewódzkiego, powiatowego i gminnego, dotyczących promowania nowoczesnych metod zarządzania w różnych obszarach działalności samorządów, w tym dostarczania usług publicznych, w szczególności zarządzania zasobami ludzkimi, badania i analiz potrzeb szkoleniowych. Możliwość dofinansowania dotyczyła także projektów szkoleniowych dla pracowników oświaty oraz pracowników medycyny szkolnej w zakresie wprowadzania informacji o wszystkich nowoczesnych metodach planowania rodziny do programów szkolnych, dotyczących edukacji w zakresie życia seksualnego człowieka, a także aktywizacji zawodowej kobiet, szczególnie z obszarów wiejskich. Finansowane były ponadto projekty polegające na opracowaniu nowoczesnych platform edukacyjnych z wykorzystaniem platform elektronicznych i wsparciu rozwoju innowacyjnych systemów kształcenia ustawicznego przedstawicieli administracji publicznej.

O dofinansowanie swoich projektów mogły ubiegać się jednostki samorządu terytorialnego lub jednostki organizacyjne wykonujące zadania jednostek samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego, organy administracji rządowej w województwie, jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych, jednostki budżetowe samorządu terytorialnego, a także organizacje pozarządowe.

Warto także pamiętać, że co roku konkursy ogłasza w ramach swoich **Programów Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego**. Na rok 2009 ogłoszono 9 programów, przy czym terminy składania wniosków już upłynęły (pierwszy 30 listopada 2008 r., drugi 31 marca 2009 r.), ale pod koniec 2009 roku można się spodziewać ogłoszenia kolejnych konkursów. Szczegóły co roku są inne, lecz główne kierunki wsparcia pozostają stałe.

Jeden z programów, w ramach którego możliwe są działania edukacyjne dla dorosłych, to Program Edukacja Kulturalna i Diagnoza Kultury. Jego Priorytet 2 „Obserwatorium Kultury” wśród swoich celów zakłada podnoszenie kwalifikacji i doskonalenie zawodowe osób działających w sferze kultury. Projekty mogą obejmować warsztaty, kursy, szkolenia i staże, specjalistyczne kształcenie z zakresu wdrażania nowoczesnych metod prowadzenia edukacji kulturalnej oraz zarządzania kulturą dla osób zawodowo zajmujących się organizacją życia kulturalnego.

O środki mogą ubiegać się organizacje pozarządowe, samorządowe instytucje kultury, publiczne i niepubliczne uczelnie i szkoły wyższe (z wyłączeniem szkół i uczelni, dla których Minister Kultury pełni funkcje organu nadzorującego), podmioty gospodarcze działające w sferze kultury.

4. Projekty jako sposób rozwiązywania problemów

W poprzednim rozdziale powiedzieliśmy, jakie są możliwe źródła finansowania naszych pomysłów na rozwiązanie problemów. Mówiliśmy więc o środkach na finansowanie PROJEKTÓW. To słowo kluczowe w całym procesie zdobywania środków na realizację naszych zamierzeń. Niezależnie od źródła, zawsze mowa będzie o konieczności złożenia PROJEKTU. Projekty składane są na ustalonych przez dysponentów środków formularzach – czyli WNIOSKACH O DOFINANSOWANIE PROJEKTU.

Pamiętaj! Wniosek to nie to samo co projekt! Wniosek to jedynie syntetyczna prezentacja projektu według szablonu narzuconego przez danego dysponenta środków.

Aby dobrze przygotować wniosek o dofinansowanie projektu, trzeba najpierw stworzyć projekt. Warto więc przypomnieć, czym jest projekt. Istnieje na ten temat wiele opracowań⁶, dlatego też tu przypomnimy tylko podstawowe elementy.

Projekt to określone w czasie przedsięwzięcie, podjęte w celu osiągnięcia unikalnego produktu lub usługi⁷.

Każdy z nas na co dzień ma do czynienia z projektami, choć nie zawsze zdajemy sobie z tego sprawę. Projektem może być przygotowanie zimowego wypadu w góry. Jest to jednak względnie prosty projekt, gdzie większość zmiennych znamy i mamy na nie wpływ (z wyjątkiem pogody).

Każdy projekt jest inny – nawet jeśli dotyczy podobnych problemów i wykorzystuje podobne podejście oraz realizowany jest przez ten sam zespół, to jednak uczestnikami są inne osoby (choć nawet z tej samej grupy docelowej), nasz zespół jest bogatszy o doświadczenia z poprzedniego projektu, zmieniło się otoczenie. Projekt jest zawsze ograniczony terminami rozpoczęcia i zakończenia oraz limitowany wysokością budżetu.

Projekt to ścieżka prowadząca nas od sytuacji obecnej, którą uznajemy za mało satysfakcjonującą, do stanu pożądanego w określonej przyszłości.

⁶ Polecamy m.in. Poradnik zarządzania projektami miękkimi w kontekście Europejskiego Funduszu Społecznego, wydany w 2006 roku przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, dostępny na stronie www.efs.gov.pl (link: http://www.efs.gov.pl/dzialaniapromocyjne/Documents/podrecznikzarzadzaniaprojektamimiekkimi_EFS.pdf)

⁷ A Guide to the Project Management Body of Knowledge - PMBOK Guide, 2000

Jak już powiedzieliśmy, każdy projekt jest inny (niepowtarzalny, unikalny), ale wszystkie projekty na etapie powstawania muszą uwzględniać te same elementy.

Tworzenie projektu krok po kroku

1. Analiza problemu

Co to jest problem? Jest to stan obecny, który uważamy za nieodpowiedni, za wymagający zmiany. Nie musi to oznaczać sytuacji bardzo złej, tragicznej. Problemem może być już to, że coś nie działa doskonale, idealnie tak, jak byśmy chcieli.

Na przykład: problemem może być ogólnie bardzo niski poziom udziału dorosłych w kształceniu formalnym, ale może być to „tylko” deficyt osób z określonym formalnie potwierdzonym poziomem wykształcenia w konkretnym zawodzie na lokalnym rynku pracy. Pierwszy z tych problemów ma poważniejszy w swych skutkach charakter, wymaga zróżnicowanych narzędzi do rozwiązania, drugi można rozwiązać na wiele sposobów, przy czym jego ogólna dokuczliwość jest bardzo niska. Nie ma to jednak żadnego znaczenia – z punktu widzenia projektowego obie sytuacje stanowią problem wymagający rozwiązania.

Aby jednak móc zdecydować, jaki sposób będzie najlepszy do rozwiązania problemu, konieczne jest dokonanie jego dokładnej analizy. Oznacza to konieczność odpowiedzenia sobie na następujące pytania: Gdzie dany problem występuje? Czy jest jakieś zróżnicowanie przestrzenne nasilenia problemu? Kogo dotyczy? Jaki jest wpływ problemu na potencjalnych beneficjentów, ich środowisko, obszar działania organizacji? Co się stanie, jeśli problem nie zostanie rozwiązany, jakie będą skutki jego zbagatelizowania? Ta część prac nad projektem ma kluczowe znaczenie dla jego przyszłego powodzenia. Projekt, by był skuteczny, musi trafiać w sedno problemu i stanowić odpowiedź na rzeczywiste potrzeby i trudności.

Słabością wielu projektów jest lekceważenie fazy analizy problemu, bo „przecież wszyscy wiemy, jak jest źle”. Musimy pamiętać – potoczna wiedza każdego z nas nie jest taka sama, inaczej postrzegamy wagę problemów i ich przyczyny oraz prawdopodobne skutki, różne więc będziemy widzieli możliwe rozwiązania tego samego (pozornie) problemu. Ponadto, bazując na potocznej, intuicyjnej wiedzy, możemy się po prostu mylić. Możemy ulegać stereotypom, w zbyt dużym stopniu uwzględniać jedne czynniki, a pomijać znaczenie innych.

Na przykład: ustalając przyczyny niskiego udziału dorosłych w formalnym kształceniu ustawicznym, nie możemy ograniczyć się do stwierdzenia, że dorośli nie są zainteresowani kształceniem, lecz musimy znaleźć odpowiedź na pytanie, „dlaczego tak się dzieje” – dopiero wówczas zbliżymy się do właściwej identyfikacji problemu. Czasem na tym etapie konieczne może się okazać wykonanie uzupełniających analiz i badań, by pogłębić naszą wiedzę. Nie zawsze to oznacza, że przed wdrożeniem każdego projektu musimy wykonywać duże badania terenowe – ale zdecydowanie wskazana jest analiza ustawodawstwa dotyczącego danej dziedziny, strategii i programów rozwoju, ogólnych trendów rozwojowych, sytuacji na rynku pracy na szczeblu kraju, regionu, powiatu, gminy, analiza wyników badań. Mogą to być także badania grupy docelowej – identyfikacja i analiza informacji o niej: wykształcenie, potrzeby, zainteresowania, cechy kulturowe itp.

2. Adresaci projektu (grupa docelowa, beneficjenci ostateczni, odbiorcy bezpośredni, uczestnicy)

Przystępując do tworzenia projektu, na ogół wiemy, kogo miałby on dotyczyć. Jest to jednak wiedza bardzo ogólna, a grupa jest określona bardzo szeroko, np. młodzież, kobiety, osoby starsze. Dopiero w toku analizy problemów zauważamy, jak trudno scharakteryzować tak ogólnie pojętą grupę – niewiele jest istotnych parametrów społeczno-ekonomicznych odnoszących się do całej grupy “dorośli”. Istnieje wiele przyczyn braku odpowiednich kwalifikacji osób dorosłych, różne są uwarunkowania ich udziału w kształceniu ustawicznym. W toku analizy problemów dochodzi więc do doprecyzowania adresatów projektu.

Wyboru adresatów dokonujemy, uwzględniając takie kryteria jak:

- przynależność do grupy społecznej (mniejszości);
- miejsce zamieszkania; sytuacja materialna;
- wykształcenie; sytuacja zawodowa;
- zainteresowania; wiek.

Na tym etapie wyodrębnianie nadal dość szerokiej grupy docelowej ma na celu umożliwienie lepszego poznania problemu w celu przygotowania adekwatnej oferty. Kolejny krok to zastosowanie kryteriów dodatkowych dla zawężenia grupy, do której projekt zostanie skierowany i w ramach której prowadzona będzie rekrutacja.

Ten krok może być wykonany nieco później, po określeniu celu i zaplanowaniu działań; w momencie gdy przystąpimy do szacowania zasobów. Wówczas również konieczne będzie zaplanowanie podejścia do rekrutacji uczestników.

Opisując grupę docelową, należy pamiętać o zawarciu informacji na temat:

- kryteriów wyboru grupy docelowej,
- jej liczebności - w oparciu o posiadane dane,
- uzasadnienia wyboru grupy,
- zainteresowania tematyką projektu, specjalnych predyspozycji, pilności wprowadzenia działań w tej grupie ze względu na posiadane dane.

3. Cel

Cel to opis jednego lub więcej przyszłych stanów, które uważamy za pożądane, konieczne i możliwe do osiągnięcia.

Cel to odpowiedź na pytanie: „po co to robimy?”, „co, gdzie, kiedy, dla kogo, w jakim stopniu zostanie zmienione w wyniku realizacji projektu?”, „jaki stan chcemy osiągnąć?” To, czy cel zostanie osiągnięty, okaże się już po zakończeniu realizacji projektu – najczęściej po upływie pewnego czasu.

Prawidłowo sformułowany cel powinien odzwierciedlać „zasadę SMART”

S	- Specific	- konkretny
M	- Measurable	- mierzalny
A	- Actionable	- przekładalny na działania
R	- Realistic	- realistyczny, możliwy do osiągnięcia
T	- Timetabled	- określony w czasie

Pamiętaj! Cel określa nowy stan, musi więc być opisany przy użyciu wyrażen opisujących stan, a nie działanie. Określenia typu: doskonalić, wzmacniać, stymulować, propagować, wspomagać, tworzyć, organizować są nazwami działań, ale nie celów.

4. Planowane rezultaty

Rezultat to bezpośredni efekt podejmowanych działań, korzyść osiągnana przez beneficjentów już w trakcie uczestnictwa w projekcie. Rezultaty są etapami na drodze do osiągnięcia zakładanych celów.

Mówi się często o rezultatach twardych i rezultatach miękkich: twarde dotyczą ewidentnych, dających się zademonstrować i udokumentować zmian, miękkie zaś mają charakter zmian jakościowych, a ich dokumentowanie wymaga stosowania bardziej złożonych metod. Twardym rezultatem w projektach obszaru zasobów ludz-

kich jest np. nabycie nowych kwalifikacji (udokumentowane zdaniem egzaminem i stosownym zaświadczeniem), natomiast miękkim – wzmocnienie wiary we własne możliwości. Zweryfikowanie takiego miękkiego rezultatu wymaga na ogół porównania stanu sprzed i po projekcie. Często w takiej sytuacji projektodawcy zamierzają prowadzić badania ankietowe, choć wystarczy udokumentowana rozmowa doradcy zawodowego odbyta na etapie rekrutacji i po zakończeniu korzystania przez beneficjenta z usług projektu.

Niekiedy można spotkać się ze stwierdzeniem, że rezultaty twarde są mierzalne, a miękkie niemierzalne. Jest to pogląd mylący, bowiem, jak pokazano wyżej, rezultaty miękkie też są mierzalne, tyle że przy zastosowaniu innych metod.

Wytyczanie rezultatów podlega tym samym regułom, co określanie celu. Przede wszystkim określenie rezultatu musi być wyrażone opisem stanu, jaki zostanie osiągnięty bezpośrednio w wyniku zrealizowania działania. Musi to być stan realny do osiągnięcia w danym czasie i przy danych zasobach, musi być mierzalny, a jego miara (skala) musi być znana.

Wskaźniki

Mówiąc o celach i rezultatach wspominaliśmy o ich mierzalności i konieczności zdefiniowania miar. Do tego służą wskaźniki. Cechy dobrego wskaźnika:

- dostępność – wskaźnik powinien być łatwy do wygenerowania, tzn. nie sprawiać trudności z wprowadzeniem go do systemu monitorowania,
- precyzja,
- odpowiedniość w stosunku do celu/rezultatu,
- mierzalność,
- ukierunkowanie na czas – wskaźnik powinien być możliwy do zmierzenia w określonym, przewidzianym momencie,
- wiarygodność – wskaźnik powinien być zdefiniowany w taki sposób, aby jego weryfikacja nie nastroczała trudności, tzn. aby zapewniał przejrzystość definicji i powtarzalność weryfikacji.

Przygotowując projekt, musimy pamiętać o trzech typach wskaźników:

- produktu (liczba produktów powstałych w wyniku podejmowanych działań, liczba uczestników tych działań – np. liczba uczestników szkoleń, liczba godzin szkolenia ogółem i w przeliczeniu na osobę),
- rezultatu – mierzący bezpośredni i natychmiastowy efekt realizacji projektu (liczba osób, które odniosą trwałe korzyści w wyniku korzystania z działań, np. liczba osób, które uzyskują nowe kwalifikacje),
- oddziaływania – miara osiągnięcia celu projektu, korzyści, które mogą być zauważalne już w trakcie projektu, ale najczęściej pełne ich zbadanie możliwe jest w jakiś czas po zrealizowaniu projektu (np. liczba osób, które dzięki

udziałowi w projekcie i uzyskaniu w jego ramach nowych kwalifikacji (zob. pracę).

Często popełnianym przez projektodawców błędem jest mylenie wskaźnika produktu ze wskaźnikiem rezultatu, np. pisząc o rezultatach szkoleń, twierdzą, że miarą rezultatu będzie liczba odbytych godzin szkolenia, podczas gdy z samego uczestniczenia kogoś w zajęciach nie musi wynikać zmiana jakościowa; zmiana/korzyść zostanie zauważona dopiero wówczas, gdy sprawdzimy wiedzę i umiejętności nabyte na szkoleniu i wydamy uczestnikowi zaświadczenie w formacie przyjętym dla danego typu kwalifikacji. Podobnie nie jest rezultatem doradztwa liczba godzin spędzonych na rozmowie z doradcą; jest nim natomiast określona zmiana postaw. Chcąc pokazać planowany nakład naszej pracy i podkreślić jego znaczny wymiar, możemy rezultat scharakteryzować następująco: „wzmocnienie wiary we własne możliwości przez 80% uczestników projektu w wyniku udziału w 20 godzinach indywidualnych porad psychologicznych i zawodowych”.

5. Działania

Gdy znamy już cel naszego projektu i gdy określimy już rezultaty, które są niezbędne do jego osiągnięcia, możemy przystąpić do planowania działań. Dlaczego taka kolejność, a nie najpierw określanie działań? Dlatego, że dopiero wiedząc, jakie trwałe zmiany są konieczne na drodze do osiągnięcia celu, możemy zastanowić się, w jaki sposób do nich doprowadzić. Chcąc np. podnieść kwalifikacje adresatów projektu, możemy dokonać wyboru pomiędzy tradycyjnym szkoleniem stacjonarnym, szkoleniem na miejscu pracy, szkoleniem e-learningowym, samokształceniem sterowanym itp. – w zależności od opisanych wcześniej problemów naszej grupy docelowej i charakteru niezbędnych rezultatów. Zazwyczaj do osiągnięcia jednego rezultatu prowadzi kilka działań.

Na tym etapie warto także sprawdzić, czy nie ma przykładów dobrej praktyki w naszym obszarze zainteresowania – może inni wymyślili ciekawe podejścia i metody rozwiązywania podobnych problemów i będzie można skorzystać z ich doświadczeń. Ciekawym źródłem inspiracji może być np. baza rezultatów wypracowanych w ramach Programu Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL, dostępna na stronie www.equal.org.pl (<http://www.equal.org.pl/baza.php?lang=pl>).

6. Harmonogram

Harmonogram to prezentacja działań projektu, określająca ich logiczną kolejność, wszelkie zależności istniejące między nimi oraz czas niezbędny do ich wykonania. Harmonogram stanowi podstawę do przypisania odpowiedzialności za skuteczną realizację każdego działania określonym osobom.

7. Budżet projektu

Budżet ma ścisły związek z harmonogramem, dlatego przygotowujemy go po przygotowaniu harmonogramu. Pamiętaj, że im lepiej sporządzimy harmonogram, tym mniej pracy włożymy w przygotowanie budżetu i tym mniejsze ryzyko pominięcia ważnych kosztów. Każda pozycja harmonogramu musi znaleźć odzwierciedlenie w budżecie.

Prace nad budżetem należy rozpocząć od przekopiowania z harmonogramu listy działań. Dla każdego działania należy określić niezbędne do jego wykonania środki, a następnie zdefiniować jednostki miary, ich liczbę i szacunkowy koszt jednostki (np. dla zadania „określenie oczekiwań beneficjentów” niezbędnym zasobem są doradcy zawodowi – 4 osoby x dwa tygodnie x 2000 zł; ale będą to też pomieszczenia, materiały biurowe, zużycie kserokopiarki itp., a także – o ile tak zdecydujemy – koszt przestunku dla uczestników doradztwa czy zwrot kosztów ich podróży).

Dla każdego zadania należy więc wyliczyć następujące koszty:

- personel stały (merytoryczny, techniczny, administracyjny, finansowy, zarządzanie),
- prace zlecane (personel czasowy),
- zakup usług,
- zakup materiałów/ urządzeń,
- koszty administracyjne (lokal, media, poczta, publikacje, opłaty bankowe, transport, ubezpieczenia, środki czystości, napoje),
- inne.

Jeśli ubiegamy się o dotację ze źródeł zewnętrznych, powinniśmy dokładnie przeanalizować wymagania donatora co do struktury budżetu oraz kosztów kwalifikowanych i dostosować budżet do jego wymagań. W przypadku EFS wymagane jest sporządzenie budżetu zadaniowego, czyli takiego, gdzie koszty są przyporządkowane poszczególnym zadaniom.

8. Zarządzanie projektem

Zarządzanie projektem to zastosowanie wiedzy, umiejętności, narzędzi i technik dla realizacji zaplanowanych działań i osiągnięcia wyznaczonych celów. Zarządzanie projektem powinno być polem działania przede wszystkim jednej osoby – menadżera (kierownika) projektu. Jego rolą jest koordynowanie prac w celu utrzymania postępów i współpracy pomiędzy członkami projektu w taki sposób, by zmaksymalizować szanse na osiągnięcie celu. Menadżer odpowiada ponadto za zewnętrzne kontakty w ramach projektu – z donatorem, z partnerami i innymi lokalnymi instytucjami.

Menadżer projektu powinien mieć do dyspozycji zespół zarządzający oraz zespół wykonawczy projektu.

Zespół zarządzający to mała grupa osób, dysponujących komplementarnymi umiejętnościami, zaangażowanych w realizację celu i współodpowiedzialnych za jego osiągnięcie. Jego rolą jest bieżące wspieranie menadżera w odniesieniu do wyspecjalizowanych fragmentów (elementów) projektu. Funkcjonowanie zespołu musi być oparte na jasnych regułach i bazować w dużej mierze na częstych kontaktach osobistych.

Zespół wykonawczy to wszystkie osoby wykonujące zadania w projekcie (zespół zarządzający oraz trenerzy, doradcy, pośrednicy, a także personel pomocniczy, np. asystenci).

W tym miejscu zwrócimy uwagę na ważną funkcję zarządzania, jaką jest monitorowanie. Polega ono na stałym bieżącym śledzeniu postępu projektu pod względem zgodności z założeniami (czy zadania są wykonywane zgodnie z założonymi terminami, czy poziom wydatkowania jest adekwatny do stopnia zaawansowania projektu, czy osiągane są zakładane rezultaty). Wyniki monitoringu powinny być okresowo analizowane przez zespół zarządzający, a w razie potrzeby konieczne jest dokonywanie aktualizacji – harmonogramu, budżetu, a nawet podejścia do realizacji zadań.

Pamiętaj!

1. Projekt zawsze powinien być odpowiedzią na istniejące, rzeczywiste, znane projektodawcy problemy, a nie tylko pretekstem dla zdobycia pieniędzy na utrzymanie projektodawcy;
2. Projekt powinien być zgodny z celami wnioskodawcy;
3. Projekt nie powinien być przygotowany przez jedną osobę, a tym bardziej kupiony od zewnętrznego konsultanta – taki projekt jest bardzo trudno zrealizować.

Przygotowanie wniosku o dofinansowanie projektu

Zacniemy od uwagi: formularze wniosków mogą być różne, ale zasady tworzenia i elementy projektu są niezmiennie! Zawsze więc należy zacząć od analizy problemów oraz własnej organizacji, skończyć na budżecie i systemie zarządzania, a dopiero później sprawdzić źródła finansowania i wymagania potencjalnego donatora.

Często zaczynamy prace nad projektem, mając już na uwadze konkretne źródło finansowania. Wówczas z reguły wiemy, przynajmniej wstępnie, jakie są wymagania dotyczące składania wniosków o dofinansowanie. Bywa jednak i tak, że z naszym pomysłem projektu poszukujemy źródła finansowania. W takim przypadku musimy sprawdzić dokładnie, czy nasz pomysł mieści się w założeniach określonych przez

donatora i jakie są szczegółowe zasady ubiegania o środki – temu poświęcony jest kolejny rozdział poradnika.

Pamiętaj!

1. Przed przystąpieniem do przygotowania wniosku należy uważnie zapoznać się z zasadami udziału w programie i z wnioskiem.
2. Przy wypełnianiu wniosku należy ściśle przestrzegać instrukcji i odwołań do dokumentów programowych; po jego wypełnieniu – przy przygotowywaniu do składania należy kilkakrotnie sprawdzić, czy dopełnione zostały wszystkie wymagania formalne (podpisy, pieczętki, załączniki, poświadczenia za zgodność na kopiach, parafowanie stron itd.).
3. W częściach opisowych należy używać zdań prostych, a nawet równoważników zdań, unikać kwiecistości stylu, korzystać z punktowania najważniejszych elementów, unikać żargonu zawodowego. Raczej nie powinno się używać skrótów. Warto, a nawet trzeba zadbać o prawidłową ortografię, interpunkcję oraz ogólną estetykę wniosku.
4. Należy pamiętać, że każda część wniosku, każde pytanie jest ważne – nie wolno pomijać niczego i zostawiać pustych miejsc.
5. Należy unikać założeń i przypuszczeń, zwrotów typu – „być może”, „myślimy, że”, „przypuszczamy, że”, „chcielibyśmy, ale” – świadczy to o naszej niepewności.
6. Po wypełnieniu wniosku należy sprawdzić, czy wniosek jest wewnętrznie spójny, to znaczy, czy cele są adekwatne do potrzeb, rezultaty do celów, działania do rezultatów, budżet do działań.
7. Sprawdźmy też, czy wyraźnie ukazane zostały wszystkie przyczyny i skutki prezentowanych we wniosku faktów.
8. Rzeczowa argumentacja, dobra znajomość problemu i adresatów projektu oraz jasna wizja podejścia do rozwiązania problemu to o wiele lepsze argumenty dla oceniających niż próba „grania na emocjach” poprzez pełne dramatyzmu (za to mało rzeczowe) opisywanie sytuacji wyjściowej.
9. Dobrym sposobem na sprawdzenie, czy wniosek napisany jest czytelnie, logicznie, jednoznacznie – jest zwrócenie się do kogoś z rodziny lub znajomych, kto nie pracował z nami nad projektem, aby zapoznał się z wnioskiem i opowiedział nam, na jaki projekt chcemy uzyskać dofinansowanie. Jeśli jego odpowiedź nie będzie zgadzała się z naszymi zamiarami, jest to poważny sygnał, że należy raz jeszcze wypełnić wniosek, a może nawet wrócić do założeń projektu.

I jeszcze jedna uwaga na koniec: wniosek o dofinansowanie projektu nie powinien być przez nas traktowany jako test na inteligencję członków Komisji Oceny! To my chcemy uzyskać dofinansowanie i to naszym obowiązkiem jest tak zaprezentować nasz projekt, aby żaden oceniający nie miał wątpliwości, że należy to zrobić!

5. Specyficzne wymagania i możliwości związane z poszczególnymi źródłami finansowania

Poprzedni rozdział zakończyliśmy zwróceniem uwagi na konieczność zapoznania się ze szczegółowymi wymaganiami stawianymi przez instytucje ogłaszające konkursy w zakresie sposobu przygotowania wniosku. Jednak szykując projekt i wniosek o jego dofinansowanie, należy też od razu zapoznać się z zasadami realizacji projektu – przekazywania środków, kwalifikowalności wydatków, zasad sprawozdawczości i rozliczeń, bowiem wszystkie te elementy muszą być uwzględnione w konstrukcji projektu. Pamiętać należy, że wiele programów nie przewiduje zaliczek na realizację projektów, a środki przekazywane są dopiero po przedstawieniu faktur i innych dokumentów księgowych, potwierdzających rzeczywiste poniesienie określonych kosztów w ramach realizowanego projektu. Oznaczać to może, że musimy dysponować własnymi środkami, by móc go realizować.

I wreszcie – musimy wiedzieć, do kogo i kiedy złożyć wniosek, skąd można uzyskać pomoc w trakcie jego przygotowanie. Warto też wiedzieć, jakim kryteriami będą posługiwać się oceniający nasz wniosek o dofinansowanie projektu.

Każdy z opisanych w rozdziale III programów/inicjatyw, w ramach których realizowane mogą być projekty dotyczące uczenia się przez całe życie – kształcenia ustawicznego, ma swoje odrębne zasady.

W niniejszym rozdziale omówione zostaną powyższe kwestie w szczególności w odniesieniu do Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, jako głównego źródła finansowania projektów edukacyjnych. Posłuży to za przykład tego, na co trzeba zwracać uwagę, decydując się na opracowanie i złożenie wniosku o dofinansowanie projektu, a następnie jego zrealizowanie. W odniesieniu do pozostałych programów w ostatnim rozdziale Podręcznika znaleźć można wykaz adresów instytucji/organizacji odpowiedzialnych za finansowanie realizowanych w ich ramach projektów. W nich z pewnością można pozyskać informacje, o których piszemy poniżej.

Pamiętaj! Podejmując decyzję o tym, czy swój projekt opiszesz we wniosku o dofinansowanie w ramach konkretnego programu, trzeba sprawdzić:

- Kto ogłasza konkurs na składanie wniosków o dofinansowanie projektów w interesującej nas dziedzinie?
- Do kiedy wnioski o dofinansowanie mogą być składane?
- W jakiej instytucji/organizacji wniosek należy złożyć?
- Jakie kryteria brane są pod uwagę przy ocenie wniosku o dofinansowanie?

- Jakie wydatki/koszty mogą być ujęte we wniosku o dofinansowanie w ramach konkretnego programu?
- Jakie są wymogi dotyczące sprawozdawczości w czasie realizacji projektu?
- Jak powinniśmy rozliczać wydatki/koszty ponoszone w ramach naszego projektu?
- Jak wygląda przekazywanie środków na realizację projektu? Czy otrzymamy środki wraz z podpisaniem umowy na realizację projektu, czy musimy mieć swoje środki na uruchomienie projektu?
- Jak wygląda rozliczenie końcowe projektu.

Program Operacyjny Kapitał Ludzki

Priorytet IX jest częścią tzw. komponentu regionalnego PO KL. Oznacza to, że za jego wdrażanie odpowiadają samorządy województw (wskazane przez nie instytucje⁸, pełniące rolę Instytucji Pośredniczących i Instytucji Pośredniczących II stopnia), choć Program zarządzany jest centralnie, przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Departament Zarządzania EFS, pełniące rolę Instytucji Zarządzającej PO KL.

- Ogłaszanie konkursów

Konkursy ogłaszane są przez instytucje odpowiedzialne za wdrażanie Priorytetu w województwach. Ogłoszenia ukazują się na ich stronach internetowych, ale także w prasie lokalnej, a także w lokalnej telewizji czy radiu. Zamieszczane są one także na stronach Instytucji Zarządzającej EFS – www.efs.gov.pl.

O tym, jakie konkursy i kiedy będą ogłaszane, można dowiedzieć się w końcu roku poprzedzającego z dokumentu o nazwie Plan Działań, jaki każda Instytucja Pośrednicząca ma obowiązek opracować dla każdego z Priorytetów PO KL. Określa on m.in. szczegółowe kryteria dostępu (jakie warunki musi spełniać obligatoryjnie każdy projekt, aby być przyjętym do oceny merytorycznej) oraz kryteria strategiczne (dotyczące preferowania określonych typów projektów). Plany Działań albo informacja ich treści są zamieszczone na stronach internetowych Instytucji Pośredniczących.

Konkursy ogłaszane są jako otwarte lub zamknięte. Konkursy zamknięte to takie, w których określono jedną, ostateczną datę składania wniosków o dofinansowanie. W takiej sytuacji wszystkie złożone projekty będą oceniane po upływie tej daty, a wybrane zostaną te, które uzyskają najwięcej punktów.

W przypadku konkursów otwartych projekty oceniane są niemal na bieżąco. Instytucja ogłaszająca konkurs określa wielkość środków przeznaczonych na konkurs

⁸ Pełny wykaz instytucji odpowiedzialnych za wdrażanie Priorytetu IX zamieszczono w ostatniej części Poradnika.

oraz terminy Komisji Oceny Projektów (KOP). Wszystkie projekty, które wpłyną na dwa tygodnie przed terminem KOP, są poddawane ocenie. Wybierane są wszystkie projekty, które uzyskają wymagane minimum punktów, aż do wyczerpania alokacji. W przypadku takiego systemu naboru obowiązuje zasada „kto pierwszy, ten lepszy” – projekty złożone wcześniej mają większą szansę na uzyskanie dofinansowania. W przypadku bardzo popularnych działań (np. projekty szkoleniowe dla przedsiębiorców) pula dostępnych środków wyczerpuje się już niemal w chwili otwarcia konkursu. W przypadku projektów z zakresu kształcenia zawodowego konkursy nie cieszą się aż tak wielką popularnością, jednak zdecydowanie lepiej jest składać projekty możliwie szybko. Daje to dodatkową korzyść: w przypadku odrzucenia projektu jest jeszcze szansa na poprawienie go i złożenie ponownie. Takiej możliwości nie będziemy mieli, jeśli projekt został złożony w ostatnim terminie.

Wraz z ogłoszeniem zamieszczana jest szczegółowa dokumentacja konkursowa. To bardzo ważny dokument. Rekomendujemy bardzo uważne zapoznanie się z dokumentacją konkursową za każdym razem, gdy przygotowujemy wniosek o dofinansowanie. Nawet jeśli organizacja ma już za sobą skuteczne składanie wniosków, nie powinna rezygnować z dokładnej lektury dokumentacji kolejnego konkursu, wymagania bowiem zmieniają się i szkoda byłoby stracić możliwość realizacji projektu przez drobną nieuwagę i niespełnienie jakiegoś wymogu formalnego.

- Przygotowanie wniosku

W ogłoszeniu o konkursie zawarta jest informacja o tym, jak należy przygotować wniosek i do kogo należy go złożyć. Zazwyczaj jest to ta sama instytucja, która ogłasza konkurs. Warto jednak dokładnie zapoznać się z adresem, na który wniosek powinien zostać przesłany oraz tym, w jaki sposób i w jakiej formie powinno się go przesłać. Z reguły wymagana jest wersja papierowa wniosku o dofinansowanie, do której dołączana jest płyta CD z wgranym wnioskiem. Ale na przykład w przypadku Programu Operacyjnego dla wykorzystania środków finansowych w ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego w niektórych konkursach wniosek należało opracować on-line i tak go wysłać, a dopiero potem wydrukować i przesłać na adres instytucji ogłaszającej konkurs.

W dokumentacjach konkursowych zawarte są informacje o liczbie wymaganych egzemplarzy, sposobie ich oznakowania i podpisywania.

Najczęściej wnioski opracowuje się na formularzach dostępnych przez tzw. generatory wniosków. Generatory często mają wbudowaną pomoc, ułatwiającą przygotowanie wniosków (instrukcje, w części budżetowej niektóre kalkulacje robione są automatycznie, a w przypadku narzucenia limitu znaków czy słów pojawia się sto-

sowna informacja w momencie przekraczania dozwolonej liczby znaków/słów).

W przypadku w PO KL wniosek wypełnić należy w Generatorze Wniosków, dostępnym na stronie www.efs.gov.pl⁹. Wniosek można wypełnić on-line, lub pobrać Generator, zapisać na dysku i pracować w wersji off-line. W ramach Generatora dostępna jest szczegółowa instrukcja dotycząca zarówno pracy z Generatorem, jak i sposobu wypełnienia wniosku, dotycząca treści wymaganych w poszczególnych pytaniach formularza. Zaleca się jednak najpierw przygotowanie odpowiedzi na pytania wniosku w edytorze tekstów i dopiero sprawdzony oraz ograniczony do dopuszczalnej liczby znaków (obecnie 20 000) opis wprowadzić do Generatora.

Uwaga! Trzeba pamiętać, że zarówno zasady realizacji Programu, jak i wersje Generatora podlegają zmianom. Dlatego zawsze przed przystąpieniem do wypełniania wniosku należy sprawdzić, czy dysponujemy na pewno aktualną wersją wniosku i Generatora.

- Kryteria oceny

Aby projekt mógł być wybrany, musi być zgodny z celami danego Priorytetu czy Działania i spełniać kryteria wyboru projektów określone dla danego programu lub działania. System kryteriów wyboru projektów w ramach PO KL opisano szczegółowo w dokumencie przygotowanym przez IZ pt. „Zasady wyboru projektów”, dostępnym na stronie www.efs.gov.pl (obecnie obowiązuje wersja z dn. 1 kwietnia 2009 r.).

W ramach PO KL kryteria wyboru projektów dzielą się na:

- ogólne – obowiązujące dla wszystkich priorytetów i działań,
- szczegółowe – określane dla poszczególnych priorytetów; w przypadku komponentu regionalnego kryteria te są różne w różnych województwach.

W ramach kryteriów ogólnych wyróżnia się trzy typy:

- formalne – weryfikowane na etapie oceny formalnej. Dotyczą one spełnienia wymogów formalnych przez wnioskodawcę (czy wniosek został złożony do właściwej instytucji, we właściwym czasie, czy został podpisany przez właściwe osoby, czy wszystkie potrzebne pola są wypełnione).
- merytoryczne – dotyczą jakości wniosku o dofinansowanie, oceny wiarygodności projektodawcy.
- horyzontalne – dotyczą kwestii horyzontalnych, które powinny być uwzględnione w każdym wniosku w ramach PO KL.

Kryteria szczegółowe opracowywane są dla poszczególnych priorytetów, działań i poddziałań. Wychodzi się tu z założenia, że zróżnicowanie zakresu merytorycznego PO KL jest tak duże, że nie można określić jednolitych kryteriów na poziomie całego

⁹ http://www.efs.gov.pl/generatory_wnioskow/Strony/generator_aplikacyjny.aspx

Programu. Ponadto kryteria te umożliwiają precyzyjniejsze dopasowanie projektów do potrzeb regionu – dlatego też mogą być różnicowane regionalnie. Kryteria te dają możliwość IP odpowiedniego wpływania na zakres wybieranych projektów.

Kryteria szczegółowe dzielą się na:

- kryteria dostępu – obowiązkowe dla wszystkich projektodawców. Określają, jakie kryteria musi spełnić projektodawca lub projekt, aby wniosek mógł być poddany dalszej ocenie. Kryteria te mogą być poddanie weryfikacji na etapie oceny formalnej (np.: siedziba projektodawcy na terenie województwa x) lub na etapie oceny merytorycznej (projekt skierowany do konkretnej grupy docelowej).
- kryteria strategiczne – wskazują na preferowane przez daną instytucję typy projektów. Dotyczyć mogą kwestii merytorycznych (np. grupa docelowa) lub związanych ze sposobem realizacji projektów (np. realizacja projektu w partnerstwie). Za spełnienie kryterium strategicznego wniosek może uzyskać dodatkowe punkty (obecnie maks. 20, zaś od 2010 – maks. 40). Projektodawca nie musi spełnić tych kryteriów, nie otrzyma jednak wówczas premii punktowej.

Zwrócimy tu uwagę na kryteria strategiczne, które ustalane są w każdym z województw osobno, służyć mają bowiem dostosowaniu ogólnych kryteriów do potrzeb regionu tak, by wybierane projekty jak najlepiej służyły realizacji regionalnych strategii rozwoju. Na przykład w konkursie prowadzonym w ubiegłym roku w województwie podkarpackim zdecydowano preferować – tzn. nagradzać premią 20 punktów – projekty wprowadzające innowacyjne metody nauczania i uczenia się, w tym wykorzystujące nowoczesne technologie informatyczne oraz środki dydaktyczne podnoszące efektywność kształcenia i stymulujące rozwój zainteresowań. Z kolei w konkursie w województwie małopolskim zastosowano kryterium odnoszące się do typu projektu i preferowano projekty skierowane do osób dorosłych zainteresowanych uzupełnianiem lub podwyższaniem swojego wykształcenia oraz kwalifikacji ogólnych i zawodowych, a także projekty umożliwiające formalne potwierdzanie posiadanych umiejętności dla uzyskania stosowanych kwalifikacji (w tym certyfikatów uznawanych na terenie UE). W konkursie ogłoszonym w marcu bieżącego roku w województwie kujawsko-pomorskim zastosowano wiele kryteriów strategicznych, w tym m.in. premiuje się projekty, w ramach których zostaną opracowane i upowszechnione programy i pomoce dydaktyczne służące kształceniu na odległość, projekty skierowane przynajmniej w 45% do osób należących do grupy wiekowej 45+. Premiuje się także projekty przewidujące wykorzystanie specjalistycznych stanowisk do przeprowadzania zewnętrznych egzaminów zawodowych stanowisk zakupionych ze środków EFS w latach 2004–2006.

- Procedura odwoławcza

Jeśli projekt otrzymał negatywną ocenę KOP, a wnioskodawca się z nią nie zgadza (wnioskodawca zawsze ma prawo wglądu w kartę oceny projektu), może rozpocząć procedurę odwoławczą. Składa się ona z dwóch etapów: przedsądowego i sądowego.

Na etapie przedsądowym wnioskodawca ma prawo złożenia protestu do instytucji, która ogłosiła konkurs. Protest to po prostu wniosek o ponowną ocenę projektu. Dla tego konieczne jest precyzyjne wskazanie, z którym elementem oceny się nie zgadzamy i dlaczego. Protest powinien być złożony na piśmie i w terminie 14 dni.

Jeśli protest nie zostanie uznany, możemy, w terminie 7 dni, złożyć odwołanie. Składane jest ono do instytucji nadrzędnej w stosunku do instytucji ogłaszającej konkurs. Zatem jeśli konkurs był ogłoszony przez IP2, odwołanie składane jest do IP. Jeśli zaś konkurs ogłosiła IP, odwołanie składane jest do IZ.

W trakcie procedur odwoławczej należy zwracać szczególną uwagę na kwestie formalne – czy dokumenty są składane do właściwej instytucji, czy w terminie, czy na pewno w formie pisemnej (a nie tylko faksem), czy składane są przez właściwą instytucję (kto był wnioskodawcą – szkoła czy samorząd). Niedotrzymanie tych warunków skutkuje nierozpatrzeniem naszego wniosku.

Odwołanie może być rozpatrzone pozytywnie – wtedy wniosek jest kierowany do ponownej oceny – lub negatywnie. W tym drugim przypadku projektodawca ma możliwość, w ciągu 14 dni, złożenia skargi do właściwego Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego. Jeśli uzna on zasadność skargi, wniosek zostanie skierowany do ponownej oceny.

Uwaga! Zasady procedury odwoławczej wynikają z ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju i są jednakowe dla wszystkich programów operacyjnych.

- Finansowanie, sprawozdawczość, rozliczanie projektów

Projekty finansowane w ramach Działania 9.3 nie muszą mieć założonego wkładu własnego. Projektodawca może otrzymać 100% kwoty niezbędnej na realizację projektu w wysokości zaakceptowanej przez Komisję Oceny Projektów.

W ramach PO KL obowiązuje ogólna zasada, że – z wyjątkiem Działania 9.5 (oraz 6.3 i 7.2) minimalna wartość projektu nie może być niższa niż 50 tys. PLN. Nie określono maksymalnej wartości projektu, ale w ramach ogłaszanych konkursów może być ona określana.

Środki na realizację projektów w ramach PO KL przekazywane są w formie dotacji, transzami „z góry”. Pierwsza transza uruchamiana jest po zawarciu umowy. Kolejne transze mogą być przekazane po rozliczeniu min. 70% środków przekazanych w ramach poprzedniej transzy. W praktyce oznacza to, że projektodawca nie musi posiadać własnych środków finansowych, aby zrealizować projekt. Jednak odradzamy podejmowania się realizacji projektów bez własnych zasobów – może się bowiem okazać, że zanim nadejdzie kolejna transza środków, konieczne będzie uregulowanie zobowiązań przekraczających pozostałe w naszej dyspozycji 30% poprzedniej transzy. Szczegółowe informacje na temat zasad przekazywania środków zawarte są w dwóch ważnych dokumentach:

- Wytyczne Ministra Rozwoju Regionalnego w zakresie kwalifikowania wydatków w ramach PO KL, dostępne na stronie www.efs.gov.pl,
- Zasady finansowania PO KL (obecnie obowiązuje wersja z dnia 25 marca 2009 r.) – dostępne na stronie www.efs.gov.pl.

Projektodawca realizujący projekt ma obowiązek regularnie przekazywać informacje o stanie realizacji poszczególnych zadań w ramach projektu oraz o poniesionych wydatkach. Wszystkie te informacje zawarte są we **wniosku beneficjenta o płatność**. Przedstawiony we wniosku o płatność postęp rzeczowy i postęp finansowy powinny ze sobą korespondować. Innymi słowy we wniosku o płatność, w części dotyczącej tzw. postępu rzeczowego, opisujemy to, co zostało zrealizowane w okresie raportowania. Ważne jest to, że opisujemy tylko te działania, na które ponieśliśmy koszty, rozliczane w części finansowej naszego wniosku.

Wniosek o płatność sporządzić należy z użyciem **Generatora wniosków płatniczych** i składać zgodnie z harmonogramem określonym w umowie (nie rzadziej niż co trzy miesiące).

Cześć sprawozdawcza wniosku o płatność zawiera także punkt odnoszący się do problemów i trudności w realizacji projektu (wraz ze wskazaniem podjętych środków zaradczych). Nie należy ukrywać problemów związanych z realizacją projektu, gdyż po pierwsze są one jego naturalną częścią (projekty zawsze charakteryzują się wysokim ryzykiem związanym ze zmiennością otoczenia), a po drugie, jeżeli problemy rzeczywiście wystąpiły, to i tak zostaną one z pewnością zidentyfikowane przez instytucję finansującą, np. w toku kontroli. Najważniejsze jest, żeby podejmować odpowiednie środki zaradcze.

We wniosku o płatność zamieszczamy też dane dotyczące wskaźników realizacji projektu za dany okres rozliczeniowy oraz w ujęciu narastającym – informujemy np., ile osób uczestniczyło w naszych zajęciach w okresie raportowania, a także od początku realizacji projektu i jaki to jest procent zakładanego we wniosku o dofinansowanie wskaźnika.

Bardzo istotną częścią raportowania rzeczowego jest podawanie informacji o uczestnikach projektu. Każdorazowo zobowiązani będziemy podać informacje o:

- liczbie osób, które rozpoczęły udział w projekcie – czyli liczbie osób, które podpisały deklarację przystąpienia do udziału w projekcie,
- liczbie osób, które zakończyły udział w projekcie,
- liczbie osób, które przerwały udział w projekcie,
- liczbie osób, które kontynuują udział w projekcie.

Z danymi uczestników wiąże się jeszcze jeden bardzo ważny element sprawozdawczości w ramach PO KL, tzw. PEFS, czyli Podsystem Monitorowania Europejskiego Funduszu Społecznego. Każdy projektodawca PO KL jest zobowiązany do wypełniania i przesyłania elektronicznego zestawienia danych o uczestnikach do instytucji, do której składa wniosek beneficjenta o płatność. Formularz PEFS powinien zostać dostarczony osobiście lub przesłany pocztą za potwierdzeniem odbioru. Niedopuszczalne jest przesyłanie danych pocztą elektroniczną. Wymagania te wiążą się z ochroną danych osobowych uczestników projektu.

Dane zbierane są w momencie rozpoczęcia udziału uczestnika w projekcie – ich podanie stanowi warunek udziału uczestnika w projekcie. Każdy uczestnik musi w formie pisemnej wyrazić zgodę na przetwarzanie swoich danych osobowych na potrzeby PEFS. Dane te podaje się na podstawie deklaracji i oświadczeń uczestników – nie wymaga się od nich okazywania stosownych dokumentów.

Instrukcja wypełniania Formularza PEFS i zakres zbieranych danych znajdują się w **Podręczniku Użytkownika Podsystemu Monitorowania Europejskiego Funduszu Społecznego dla PO KL**.

Na zakończenie realizacji projektu musimy go rozliczyć. Umowa o dofinansowanie i dokumenty programowe nakładają na nas obowiązek dokonania ostatecznego rozliczenia w ciągu 30 dni kalendarzowych od dnia zakończenia realizacji projektu, który wskazaliśmy w naszym wniosku o dofinansowanie. W związku z tym złożymy tzw. wniosek o płatność końcową, w którym rozliczamy cały projekt. W przypadku, gdy na naszym rachunku bankowym wyodrębnionym dla realizacji projektu znajdują się środki niewykorzystane, musimy je zwrócić na konto, z którego je otrzymaliśmy.

Pamiętaj! W każdym województwie działa tzw. Regionalny Ośrodek Europejskiego Funduszu Społecznego (ROEFS), w którym korzystać można z bezpłatnego doradztwa, szkoleń i bezpośredniej pomocy w pisaniu wniosku o dofinansowanie projektu¹⁰. Musimy jednak pamiętać, że pomoc taka dotyczy tylko napisania wniosku o dofinansowanie projektu. Oznacza to, że pomysł, projekt musimy mieć my! Nikt bowiem nie pomoże nam w pisaniu wniosku, jeśli nie będziemy umieli przedstawić swojego pomysłu na projekt.

¹⁰ Pełen wykaz adresów i danych kontaktowych ROEFS znajdziesz na stronie www.roefs.pl.

Regionalne Programy Operacyjne

Jak już wspomniano wcześniej, RPO to programy wojewódzkie, dla których rolę Instytucji Zarządzających pełnią samorzady województw. Konkursy ogłaszają wskazane przez nie instytucje ¹¹.

Podobnie jak w przypadku PO KL, również w przypadku RPO konkursy ogłaszane są przynajmniej na stronach internetowych instytucji zarządzających Programami i w prasie regionalnej. I także w tym przypadku dokumentacja konkursowa określa wszelkie szczegółowe wymagania.

Każdy Program ma swój generator wniosków dostępny na stronach urzędów marszałkowskich – w przypadku opracowywania wniosku o dofinansowanie projektu w ramach RPO należy korzystać z generatora znajdującego się na stronie urzędu marszałkowskiego tego województwa, na terenie którego chcemy swój projekt realizować.

Aby dowiedzieć się, jakie kryteria wyboru projektów są stosowane w ramach każdego z 16 Regionalnych Programów Operacyjnych, należy zapoznać się z:

- Szczegółowym Opisem Priorytetów RPO,
- Harmonogramami ogłaszania konkursów w danym województwie,
- Dokumentacją konkursową.

W przypadku Regionalnych Programów Operacyjnych każda Instytucja Zarządzająca opracowuje swój system kryteriów wyboru projektów. Jednak mechanizm jest zazwyczaj podobny: brane są pod uwagę kryteria obowiązujące wszystkich projektodawców, zarówno formalne, jak i merytoryczne, oraz kryteria specyficzne dla poszczególnych priorytetów lub działań. Kryteria te są zazwyczaj ogłaszane na stronach internetowych instytucji ogłaszającej konkurs.

W dokumentach tych znajdziemy także informacje o tym, czy istnieją jakieś ograniczenia dotyczące minimalnej lub maksymalnej kwoty dofinansowania – w niektórych województwach zostały one zdefiniowane w zależności od typu projektu, w innych nie ma żadnych uregulowań w tym zakresie.

Pamiętaj! W przypadku przygotowywania wniosku o dofinansowanie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego informacji o konkursach i kryteriach, które decydować będą o ocenie wniosku szukać powinniśmy na stronie www albo w siedzibie Urzędu Marszałkowskiego tego województwa.

¹¹ Ich wykaz zamieszczono w kolejnym rozdziale

- Przekazywanie środków projektodawcom w ramach RPO

Dofinansowanie realizacji projektów realizowanych w ramach RPO następuje w postaci wypłaty środków albo w formie refundacji lub zaliczki albo wyłącznie w formie refundacji poniesionych wydatków. Poszczególne RPO precyzują, które z tych form finansowania będą zastosowane. Przykładowo w województwie pomorskim co do zasady wypłata środków następuje w formie refundacji, natomiast w województwie małopolskim czy mazowieckim możliwa jest zarówno refundacja, czyli zwrot poniesionych wydatków, jak i zaliczka na zrealizowanie płatności, które są do poniesienia w ramach projektu. Często forma ta zależy od jednostki realizującej projekt, czy jest to np. jednostka samorządu terytorialnego, czyli gmina, powita, województwo czy podmiot prywatny, czyli konkretna firma.

1. Refundacja części wydatków kwalifikowanych poniesionych wcześniej przez beneficjenta.

Refundacji wydatków dokonuje się zgodnie z warunkami określonymi w umowie o dofinansowanie projektu oraz na podstawie wniosku o płatność, składanego nie częściej niż raz na miesiąc, za okres pełnego miesiąca. Odnosi się do wydatków faktycznie poniesionych, w związku z rzeczywistymi kosztami. Załącznikami do wniosku o płatność są faktury i inne dokumenty księgowe dokumentujące faktycznie poniesione wydatki.

2. Zaliczka na dokonanie płatności wynikających z poniesionych już kosztów, dla beneficjentów realizujących projekty wymagające etapowania prac. Zaliczkę na dokonanie płatności przez projektodawcę na rzecz wykonawcy wypłaca się na warunkach określonych umową o dofinansowanie projektu i na podstawie wniosku o płatność zaliczkową. Ostatni wniosek o płatność zaliczkową w danym roku winien być złożony nie później niż do dnia 31 października.

Zaliczka dokumentowana jest załączonymi do wniosku o płatność zaliczkową:

- protokołem odbioru danego etapu prac;
- fakturą pro-forma za wykonanie danego etapu prac, wystawioną przez wykonawcę.

Kwota zaliczki wykazana przez beneficjenta we wniosku o płatność zaliczkową winna wynikać z faktury pro-forma. Rozliczenie zaliczki następuje poprzez złożenie wniosku o płatność wraz z wymaganymi do niego załącznikami, z tym że ostatnie rozliczenie zaliczki otrzymanej w danym roku winno być dokonane nie później niż do dnia 5 grudnia tego roku. Kwota na wystawionej przez wykonawcę fakturze (właściwej) winna być tożsama z kwotą na wystawionej wcześniej przez niego fakturze pro-forma.

Beneficjent winien określić w umowie z wykonawcą sposób rozliczeń, umożliwiając mu wywiązanie się ze zobowiązań wynikających z umowy o dofinansowanie projektu.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

Wsparcie będzie udzielone podmiotom szkoleniowym na podstawie dokumentów księgowych lub równoważnych z księgowymi wraz z udokumentowaniem przeprowadzenia szkolenia. Narzut na pokrycie kosztów operacyjnych będzie finansowany na podstawie faktury w wysokości nie wyższej niż 15% udokumentowanych bezpośrednich kosztów szkoleń.

Płatność będzie mieć charakter refundacji – dopuszcza się płatności częściowe, ale nie częściej niż co 2 miesiące.

Poziom pomocy wynosi maksymalnie 100% kosztów kwalifikowanych.

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

Wsparcie udzielane jest jako refundacja poniesionych wydatków, przy czym jednostki samorządowe oraz organizacje pozarządowe mogą otrzymać do 85% kosztów kwalifikowanych (25% muszą sfinansować z własnych środków), natomiast instytucje naukowe oraz badawczo-rozwojowe, w tym szkoły wyższe lub ich jednostki organizacyjne, instytucje oświatowe:

- kiedy są jednostkami budżetowymi i innymi jednostkami sektora finansów publicznych, zapewniającymi wkład własny ze środków budżetu państwa – do 100% kosztów kwalifikowanych
- kiedy są jednostkami sektora finansów publicznych, zapewniającymi wkład własny ze środków innych niż budżet państwa (np. prywatne, inne środki publiczne) – do 85% kosztów kwalifikowanych

Określono, że minimalna wartość projektów typu kampanie promocyjne oraz imprezy masowe wynosi 2 mln PLN, pozostałych – 400 tys. PLN, natomiast maksymalna – 25 mln euro.

Instytucja ogłaszająca konkurs (Instytucja Wdrażająca): Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych <http://www.ckps.pl>

Wspólnotowy Program „Uczenie się przez całe życie”

Instytucją odpowiedzialną w Polsce za realizację Programu jest Fundacja Rozwoju Systemu Oświaty (FRSE): <http://www.frse.org.pl>. Strona internetowa programu: <http://llp.org.pl>.

Dofinansowanie UE może przybrać formę płatności ryczałtowej¹², finansowania według stawki zryczałtowanej¹³ według skali kosztów jednostkowych lub zwrotu określonej części uprawnionych kosztów.

Terminy naboru wniosków w poszczególnych programach ogłaszane są przez Komisję Europejską w zaproszeniu, przygotowywanym dla każdego roku.

Zaproszenie na rok 2009 dostępne jest pod adresem: http://llp.org.pl/sites/default/files/zaproszenie_2009.pdf

¹² „Płatność ryczałtowa” obejmuje określone koszty niezbędne do realizacji działania lub wymagane do całorocznej działalności beneficjenta, zgodnie z warunkami umowy oraz na podstawie szacunkowych kosztów.” (Rozporządzenie Finansowe, Artykuł 108a(a), punkt (b) oraz przepisy wykonawcze do Rozporządzenia Finansowego, Artykuł 180a, punkt 2).

¹³ „Finansowanie według stawki zryczałtowanej obejmuje określone kategorie wydatków, które zostały jednoznacznie określone z góry poprzez zastosowanie ustalonego procentu lub zastosowanie skali kosztów jednostkowych”. (Rozporządzenie Finansowe, Artykuł 108a(a), punkt (b) oraz przepisy Wykonawcze do Rozporządzenia Finansowego, Artykuł 180a, punkt 3).

6. Przykład wykorzystania różnych źródeł dla wzmocnienia oferty edukacyjnej

Zespół Szkół, CKU w Gronowie, województwo kujawsko-pomorskie

Pracownie komputerowe

Pracownia 309 – pracownia powstała w 2003 roku. W 2006 roku została wyposażona m.in. w 15 stanowisk komputerowych z monitorami LCD, drukarkę laserową A3, skaner, wideoprojektor, oprogramowanie zakupione przez MEN i przekazane szkole w ramach projektu „Wyposażenie w sprzęt komputerowy Centrów Kształcenia Ustawicznego i Centrów Kształcenia Praktycznego” współfinansowanego przez Europejski Fundusz Społeczny. Pracownia służy m.in. do zajęć z przedmiotu multimedia i grafika komputerowa, technologia informacyjna, systemy operacyjne oraz programowanie strukturalne i obiektowe.

Pracownia 310 – powstała w roku 2004, wyposażona jest m.in. w 15 stanowisk komputerowych oraz projektor. Została zakupiona ze środków pomocowych Unii Europejskiej w programie Phare 2001 „Promocja Zatrudnienia i Rozwój Zasobów Ludzkich w województwie kujawsko-pomorskim”. Pracownia służy m.in. do zajęć z przedmiotu multimedia i grafika komputerowa, technologia informacyjna.

Pracownia 311 – powstała w 2004 roku, obecnie wyposażona jest w 15 zestawów komputerowych z monitorami LCD, skaner, drukarkę, wideoprojektor oraz oprogramowanie przyznane w roku szkolnym 2005/2006 w ramach projektu „Pracownie komputerowe dla szkół”. Odbývają się w niej lekcje m.in. programowania strukturalnego i obiektowego, systemów operacyjnych i sieci komputerowych oraz technologii informacyjnej.

Pracownia 316 – powstała w 2006 roku i wyposażona jest w 15 zestawów komputerowych, które zostały zakupione przez szkołę w roku 2003 dzięki dofinansowaniu Starostwa Powiatowego w Toruniu ze środków Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Odbývają się w niej zajęcia dla mechaników samochodowych oraz mechanizatorów rolnictwa obejmujące np. naukę obsługi programu AutoCAD.

Pracownia 113 – pracownia spedytora oraz ekonomiczno-informatyczna, powstała w roku szkolnym 2000/2001. Wyposażona jest w 14 zestawów komputerowych zakupionych przez szkołę i współfinansowanych przez Radę Rodziców. Odbývają się tu zajęcia np. praktycznej obsługi programu księgowego.

Pracownia 114 – powstała w roku szkolnym 2000/2001, wyposażona jest w 16 zestawów komputerowych. Wykorzystana jest m.in. do zajęć z przedmiotu systemy operacyjne i sieci komputerowe oraz programowanie strukturalne i obiektowe.

Pracownia w bibliotece szkolnej – powstała w 2005 roku. Wyposażona jest w 16 komputerów, w tym cztery stanowiska wraz z oprogramowaniem zostały zakupione w ramach projektu „Internetowe centra informacji multimedialnej w bibliotekach szkolnych i pedagogicznych” współfinansowanego przez Europejski Fundusz Społeczny w 2006 roku. Inne cztery zostały zakupione w ramach projektu „Wyposażenie w sprzęt komputerowy Centrów Kształcenia Ustawicznego i Centrów Kształcenia Praktycznego” współfinansowanego przez Europejski Fundusz Społeczny. Pozostałe zostały sfinansowane ze środków Rady Rodziców. Dzięki tej pracowni uczniowie w czasie wolnym od zajęć mają możliwość korzystania z sieci internetowej.

Pracownia w internacie szkolnym jest wyposażona w stanowiska zakupione z pieniędzy Rady Rodziców.

7. Przydatne adresy

Wszelkie informacje o Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki znajdziecie na stronie Instytucji Zarządzającej EFS www.efs.gov.pl

Szczegółowy wykaz instytucji, ogłaszających konkursy w ramach PO KL

Priorytet II

Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości
Ul. Pańska 81/83
00-834 Warszawa
www.parp.gov.pl

Priorytet III

Ministerstwo Edukacji Narodowej
Departament Funduszy Strukturalnych
al. J. Ch. Szucha 25,
00-918 Warszawa
www.efs.men.gov.pl

Priorytet IX

1. Dolnośląskie
Dolnośląski Wojewódzki Urząd Pracy w Wałbrzychu – filia we Wrocławiu
Al. Armii Krajowej 54
50-541 Wrocław
www.pokl.dwup.pl

2. Kujawsko-Pomorskie
Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego
Departament Polityki Regionalnej
ul. Marii Curie-Skłodowskiej 73
87-100 Toruń
www.fundusze.kujawsko-pomorskie.pl

3. Lubelskie
Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego
Departament Europejskiego Funduszu Społecznego
ul. Czechowska 19
20-074 Lublin
www.efs.lubelskie.pl

4. Lubuskie

Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego
Departament Europejskiego Funduszu Społecznego
ul. Podgórna 7
65-001 Zielona Góra
www.efs.lubuskie.pl

5. Łódzkie

Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego
Departament ds. PO KL
Al. Piłsudskiego 8
90-051 Łódź
www.pokl.lodzkie.pl

6. Małopolskie

Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie
Pl. Na Stawach 1
30-107 Kraków
www.pokl.wup-krakow.pl

7. Mazowieckie

Mazowiecka Jednostka Wdrażania Programów Unijnych
ul. Jagiellońska 74
03-301 Warszawa
www.mazowia.eu

8. Opolskie

Wojewódzki Urząd Pracy w Opolu
ul. Głogowska 25
45-315 Opole
www.pokl.opole.pl

9. Podkarpackie

Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie
ul. Lisa Kuli 20
35-025 Rzeszów
www.pokl.wup-rzeszow.pl

10. Podlaskie

Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego
Departament Polityki Regionalnej i Funduszy Strukturalnych
ul. Kleeberga 20
15-691 Białystok

www.pokl.wrotapodlasia.pl

11. Pomorskie
Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego
Departament EFS
ul. Okopowa 21/27
80-810 Gdańsk
www.wrotapomorza.pl/pl/defs
www.defs.woj-pomorskie.pl

12. Śląskie
Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego
Wydział Programowania Rozwoju i Funduszy Europejskich
ul. Reymonta 24
40-029 Katowice
www.efs.silesia-region.pl

13. Świętokrzyskie
Świętokrzyskie Biuro Rozwoju Regionalnego
ul. Targowa 1
25-520 Kielce
www.pokl.sprp.pl

14. Warmińsko-Mazurskie
Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego
Departament EFS
ul. Emilii Plater 1
10-562 Olsztyn
www.efs.warmia.mazury.pl

15. Wielkopolskie
Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu
ul. Kościelna 37
60-537 Poznań
www.efs.wup.poznan.pl

16. Zachodniopomorskie
Wojewódzki Urząd Pracy w Szczecinie
ul. Mickiewicza 41
70-383 Szczecin
www.wup.pl

Szczegółowy wykaz instytucji, ogłaszających konkursy w ramach RPO

1. Dolnośląskie

Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego
Departament RPO
Wybrzeże Juliusza Słowackiego 12-14
50-411 Wrocław
www.umwd.dolnyslask.pl

2. Kujawsko-Pomorskie

Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego
Departament Polityki Regionalnej
ul. Marii Curie-Skłodowskiej 73
87-100 Toruń
www.fundusze.kujawsko-pomorskie.pl

3. Lubelskie

Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego
Departament Strategii i Rozwoju Regionalnego
ul. Czechowska 19
20-074 Lublin
www.rpo.lubelskie.pl

4. Lubuskie

Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego
Departament Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego
ul. Św. Jadwigi 1
65-065 Zielona Góra
www.lrpo.lubuskie.pl

5. Łódzkie

Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego
Departament Polityki Regionalnej
Al. Piłsudskiego 8
90-051 Łódź
www.rpo.lodzkie.pl

6. Małopolskie

Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
Departament Polityki Regionalnej
Departament Funduszy Europejskich
Ul. Wielicka 72
30-552 Kraków

www.wrotamalopolski.pl

7. Mazowieckie
Mazowiecka Jednostka Wdrażania Programów Unijnych
ul. Jagiellońska 74
03-301 Warszawa
www.mazowia.eu

8. Opolskie
Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego
Departament Koordynacji Programów Operacyjnych
ul. Ostrówek 5-7
45-082 Opole
www.rpo.opolskie.pl

9. Podkarpackie
Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego
Departament Wdrażania Projektów Infrastrukturalnych Regionalnego Programu Operacyjnego
ul. Cieplickiego 4
35-025 Rzeszów
www.si.podkarpackie.pl

10. Podlaskie
Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego
Departament Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym
ul. Handlowa 6
15-399 Białystok
www.rpowp.wrotapodlasia.pl

11. Pomorskie
Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego
Departament Programów Regionalnych
ul. Augustyńskiego 2
80-819 Gdańsk
www.dpr-woj-pomorskie.pl

12. Śląskie
Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego
Wydział Rozwoju Regionalnego
ul. Dąbrowskiego 23
Katowice
www.rpo.silesia-region.pl

13. Świętokrzyskie

Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego
Departament Polityki Regionalnej
ul. IX Wieków Kielc 2
Kielce
www.rpo-swietokrzyskie.pl

14. Warmińsko-Mazurskie

Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego
Departament Zarządzania Programami Rozwoju Regionalnego
ul. Kościuszki 83
10-562 Olsztyn
www.rpo.warmia.mazury.pl

15. Wielkopolskie

Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego
Departament Wdrażania Programu Regionalnego
ul. Strzelecka 49 (Victoria Center)
61-846 Poznań
www.wrpo.wielkopolskie.pl

16. Zachodniopomorskie

Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego
Wydział Wdrażania Regionalnego Programu Operacyjnego
ul. Kolumba 60a
70-035 Szczecin
www.rpo.wzp.pl

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013

www.minrol.gov.pl

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2007-2013

Instytucja ogłaszająca konkurs (Instytucja Wdrażająca): Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych <http://www.ckps.pl/>

Wspólnotowy Program „Uczenie się przez całe życie”, program Grundtvig

www.grundtvig.org.pl
Narodowa Agencja wdrażająca www.frse.org.pl

Program Regionu Morza Bałtyckiego

www.eu.baltic.net oraz na Portalu Funduszy Europejskich www.interreg.gov.pl/20072013/EWT/transnarodowe/BSR/

Program Operacyjny dla wykorzystania środków finansowych w ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego

www.eog.gov.pl

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

www.mkidn.gov.pl

